

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти

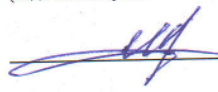
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

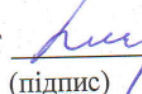
на тему

«Формування комунікативної компетентності у курсантів при вивченні
англійської мови за допомогою онлайн - застосунків (на прикладі Київського
інституту Національної гвардії України)»
(тема кваліфікаційної роботи)

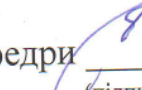
Виконала: студентка 2 курсу, групи ЗОПН 24мг
спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки
(код і найменування спеціальності)

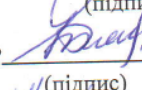
 / Марина РЯБЧУК
(підпис) (ім'я та прізвище)

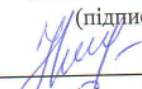
Керівник / Юлія БІЛОЦЕРКІВСЬКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Рецензент / Павло ВАСЮЧЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

«До захисту допущено»

Завідувачка кафедри / Наталія БРЮХАНОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Нормоконтроль / Наталія БОЖКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Секретар ЕК / Наталія МУРИНОВИЧ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Харків – 2025 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти
Рівень фахової передвищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

Наталія БРЮХАНОВА

(підпис, ініціали, прізвище)

“29” вересня 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу

другого (магістерського) рівня фахової передвищої освіти

студентки Рябчук Марини Олегівни

1. Тема: «Формування комунікативної компетентності у курсантів при вивченні англійської мови за допомогою онлайн застосунків (на прикладі Київського інституту Національної гвардії України)»

затверджена наказом по університету № 4801-5/3665 від «06» жовтня 2025 р.

2. Термін здачі закінченої роботи «27» листопада 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи/проекту: мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання онлайн-застосунків у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів військового закладу вищої освіти на прикладі Київського інституту Національної гвардії України; об'єкт дослідження: процес формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів у закладах військової освіти; предмет дослідження: педагогічні умови, методи та технології формування іншомовних комунікативних компетентностей курсантів у закладах військової освіти за допомогою онлайн-застосунків; завдання дослідження: проаналізувати теоретичні засади формування іншомовної комунікативної компетентності в сучасній педагогічній науці, дослідити стан використання цифрових технологій та онлайн-застосунків у навчанні англійської мови у військових закладах освіти, визначити педагогічні умови, що забезпечують результативну інтеграцію онлайн-застосунків у процес навчання; розробити модель технології формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів із використанням онлайн-застосунків; провести педагогічний експеримент для перевірки ефективності запропонованої методики; проаналізувати та узагальнити результати експериментального дослідження, зробити висновки щодо доцільності впровадження розробленої методики у практику військової освіти.

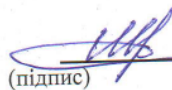
4. Зміст роботи/проекту (перелік питань, які належить розробити):
теоретичні основи дослідження проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів військових закладів вищої освіти в умовах цифровізації навчального процесу; аналіз теоретичних засад використання інформаційно-комунікативних технологій у навчанні іноземних мов; методика формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів шляхом інтеграції онлайн-застосунків та інтерактивних форм навчання у процес вивчення англійської мови за професійним спрямуванням; часткова експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики:
5. Перелік графічного матеріалу (презентаційний матеріал):
презентація доповіді за результатами дослідження з використанням комп'ютерної презентаційної програми Power point
6. Дата видачі завдання «29» вересня 2025 р.

Керівник

 (підпис)

Юлія БІЛОЦЕРКІВСЬКА
 (ім'я, прізвище)

Завдання прийняв до виконання

 (підпис)

Марина РЯБЧУК
 (ім'я, прізвище)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК виконання кваліфікаційної роботи

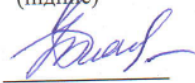
№ з/п	Назва етапів роботи та питань, які мають бути розроблені відповідно до завдання	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдань
1	Визначити теоретичні основи дослідження проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів військових закладів вищої освіти в умовах цифровізації навчального процесу.	15.10.2025	виконано
2	Здійснити аналіз теоретичних засад використання інформаційно-комунікативних технологій у навчанні іноземних мов.	30.10.2025	виконано
3	Розробити та частково експериментально перевірити методику формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів шляхом інтеграції онлайн-застосунків та інтерактивних форм навчання у процес вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.	15.11.2025	виконано

Студент

 (підпис)

Марина РЯБЧУК
 (ім'я, прізвище)

Нормоконтроль

 (підпис)

Наталія БОЖКО
 (ім'я, прізвище)

РЕФЕРАТ

У дослідженні розглянуто проблему формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів військових закладів вищої освіти в умовах цифровізації навчального процесу. Проаналізовано теоретичні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземних мов, визначено сутність та структуру іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів, а також виявлено сучасні тенденції інтеграції онлайн-застосунків у систему військової освіти.

У роботі обґрунтовано педагогічні умови результативного впровадження онлайн-застосунків у навчальний процес, зокрема забезпечення комунікативно-діяльнісного підходу, створення інтерактивного навчального середовища, використання автентичних матеріалів і цифрових платформ (Quizlet, Kahoot, LearningApps, BBC Learning English, YouGlish). Розроблено й експериментально перевірено модель технології формування іншомовної комунікативної компетентності, яка поєднує аудиторну, позааудиторну та самостійну роботу курсантів.

У педагогічному експерименті, проведеному на базі Київського інституту Національної гвардії України, брали участь 48 курсантів II курсу факультету службово-бойової діяльності. У ході експерименту визначено рівень володіння англійською мовою за шкалою CEFR, досліджено мотиваційні аспекти навчання, а також оцінено динаміку розвитку мовленнєвих навичок. Результати дослідження засвідчили підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності курсантів експериментальної групи: частка учасників із рівнем B2 зросла з 37,5% до 70,8%, середній бал збільшився на понад 12 пунктів порівняно з початковим тестуванням.

Експериментально підтверджено ефективність розробленої методики, що забезпечує зростання навчальної мотивації, розвиток навичок говоріння, аудіювання та професійного спілкування англійською мовою. Отримані результати підтверджують доцільність упровадження онлайн-застосунків у систему підготовки майбутніх офіцерів та можуть бути використані у подальшій модернізації освітнього процесу військових ЗВО.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, онлайн-застосунки, цифрові технології, військова освіта, комунікативно-діяльнісний підхід, інтерактивне навчання.

ABSTRACT

The study examines the issue of developing foreign language communicative competence among cadets of military institutions of higher education in the context of digitalization of the educational process. Theoretical principles of using information and communication technologies in foreign language instruction are analyzed, the essence and structure of foreign language communicative competence of future officers are defined, and current trends in the integration of online applications into the system of military education are identified.

The paper substantiates the pedagogical conditions for the effective implementation of online applications in the learning process, including ensuring a communicative-activity approach, creating an interactive learning environment, and using authentic materials and digital platforms (Quizlet, Kahoot, LearningApps, BBC Learning English, YouGlish). A model of a technology for developing foreign language communicative competence—integrating classroom, extracurricular, and independent work of cadets—has been designed and experimentally tested.

The pedagogical experiment was conducted at the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine and involved 48 second-year cadets of the Service and Combat Operations Faculty. During the experiment, the participants' English language proficiency was assessed according to the CEFR scale, motivational aspects of learning were investigated, and the dynamics of speech skill development were evaluated. The results showed an improvement in the foreign language communicative competence of the cadets in the experimental group: the proportion of participants at the B2 level increased from 37.5% to 70.8%, and the average score rose by more than 12 points compared to the initial testing.

The effectiveness of the developed methodology—which enhances learning motivation and improves speaking, listening, and professional communication skills in English—was experimentally confirmed. The findings justify the integration of online applications into the training system of future officers and can be used in further modernization of the educational process in military higher education institutions.

Keywords: foreign language communicative competence, online applications, digital technologies, military education, communicative-activity approach, interactive learning.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-ЗАСТОСУНКІВ.....	11
1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	11
1.2. Сучасні підходи до навчання англійської мови.....	18
1.3. Онлайн-застосунки у формуванні комунікативної компетентності: типологія інструментів та їхні дидактичні можливості	26
1.4. Критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності курсантів.....	34
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА КИЇВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НГУ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ОНЛАЙН-ЗАСТОСУНКІВ	42
2.1. Характеристика вибірки та навчально-методичного забезпечення з англійської мови	42
2.2. Поточний стан використання цифрових інструментів.....	53
2.3. Педагогічні умови результативної інтеграції онлайн-застосунків у військовому ЗВО	59
2.4. Модель технології формування комунікативної компетентності.....	63
Висновки до розділу 2	66
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ.....	68
3.1. Дизайн дослідження і етапи експерименту	68
3.2. Інструментарій вимірювання та оцінювання	70
3.3. Реалізація методики	75
3.4. Результати та їхня статистична обробка	78
Висновки до розділу 3	82
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах воєнного стану особливої значущості набуває проблема ефективної іншомовної підготовки майбутніх офіцерів, адже володіння англійською мовою є необхідною складовою професійної компетентності військовослужбовця. Це пов'язано не лише з потребою у міжнаціональній взаємодії в межах міжнародних місій, спільних навчань і операцій під егідою НАТО, а й з необхідністю роботи з технічною документацією, аналітичними матеріалами, наказами чи протоколами, що публікуються англійською мовою. Так, комунікативна компетентність курсантів стає не просто освітньою метою, а елементом професійної безпеки та ефективності діяльності військових підрозділів.

Розвиток цифрових технологій відкрив нові можливості для вдосконалення процесу навчання іноземних мов. Онлайн-застосунки, зокрема Quizlet, Duolingo, Kahoot, BBC Learning English, Google Classroom, Zoom, Padlet, VoiceThread, забезпечують інтерактивність, індивідуалізацію та безперервність навчання, створюють умови для моделювання реальних професійних ситуацій, активізують комунікативну діяльність і сприяють підвищенню мотивації курсантів. Водночас більшість традиційних методик, що застосовуються у військових закладах вищої освіти, все ще залишаються орієнтованими на репродуктивне засвоєння матеріалу, що не повною мірою відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства. Саме тому актуальним є пошук нових підходів, які б поєднували класичну педагогіку з інноваційними цифровими засобами, забезпечуючи розвиток практичних мовних умінь і комунікативної компетентності курсантів.

Використання онлайн-застосунків у процесі формування комунікативної компетентності має ще одну перевагу. Воно сприяє створенню гнучкого навчального середовища, у якому курсанти можуть розвивати мовні навички не лише під час занять, а й самотійно. Описаний підхід відповідає сучасним принципам неперервної освіти, формує вміння самотійно планувати та

контролювати власну навчальну діяльність, а також розвиває критичне мислення, креативність і здатність до самоорганізації, що надзвичайно важливо для військових фахівців, оскільки їхня майбутня діяльність потребує високого рівня самодисципліни, гнучкості мислення й уміння швидко адаптуватися до нових умов.

Актуальність теми також зумовлена потребою у формуванні нової культури професійної комунікації в умовах цифрової трансформації освіти. Військовослужбовець XXI століття має бути готовим до взаємодії в гібридному середовищі як офлайн, так і онлайн, із використанням цифрових платформ, відеозв'язку, електронних баз даних. Здатність грамотно й безпечно комунікувати англійською мовою в такому середовищі є запорукою ефективної взаємодії з міжнародними партнерами, підвищення бойової злагодженості підрозділів і зміцнення іміджу Національної гвардії України на міжнародній арені.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності використання онлайн-застосунків у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів військового закладу вищої освіти.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні засади формування іншомовної комунікативної компетентності в сучасній педагогічній науці.
2. Дослідити стан використання цифрових технологій та онлайн-застосунків у навчанні англійської мови у військових закладах освіти.
3. Визначити педагогічні умови, що забезпечують результативну інтеграцію онлайн-застосунків у процес навчання.
4. Розробити модель технології формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів із використанням онлайн-застосунків.
5. Провести педагогічний експеримент для перевірки ефективності запропонованої методики.

6. Проаналізувати та узагальнити результати експериментального дослідження, зробити висновки щодо доцільності впровадження розробленої методики у практику військової освіти.

Об'єкт дослідження – процес формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів у закладах військової освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови, методи та технології формування іншомовних комунікативних компетентностей курсантів у закладах військової освіти за допомогою онлайн-застосунків.

Методологія дослідження ґрунтується на системному, комунікативно-діяльнісному та компетентнісному підходах. У ході дослідження застосовувалися як теоретичні методи, зокрема аналіз і узагальнення наукової літератури з питань методики викладання іноземних мов, цифрової дидактики, психолого-педагогічних аспектів мотивації, так і емпіричні методи, в т.ч. спостереження, тестування, анкетування, педагогічний експеримент. Для кількісного та якісного аналізу результатів використовувалися методи статистичної обробки даних (визначення середніх значень, порівняльний аналіз, перевірка достовірності різниць). Методологічну основу становлять положення про інтеграцію ІКТ у професійну освіту, принципи автентичності та комунікативності у навчанні іноземних мов, а також ідеї особистісно орієнтованого навчання.

Наукова новизна полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів засобами онлайн-застосунків. У роботі розроблено модель інтеграції цифрових ресурсів у навчальний процес військового закладу освіти, яка поєднує комунікативний, компетентнісний і технологічний підходи. Уточнено сутність поняття «іншомовна комунікативна компетентність військовослужбовця» в контексті цифрової трансформації освіти, а також запропоновано систему вправ і завдань на основі онлайн-платформ (Quizlet, Kahoot, LearningApps, BBC

Learning English, YouGlish), спрямованих на розвиток мовленнєвих навичок і професійного словника майбутніх офіцерів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості впровадження розробленої методики у навчальний процес військових закладів вищої освіти для підвищення якості іншомовної підготовки курсантів. Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» у практичній роботі, при розробленні навчально-методичних матеріалів, створенні електронних курсів, а також у системі дистанційного та змішаного навчання. Отримані результати можуть стати основою для подальших досліджень у галузі цифрової педагогіки, методики викладання іноземних мов і військової освіти.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-ЗАСТОСУНКІВ

1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Компетентнісний підхід виступає провідною методологічною основою сучасної освіти, оскільки орієнтує навчальний процес не лише на засвоєння знань, а й на формування в особистості здатності ефективно діяти у різних професійних і соціальних ситуаціях. У межах цього підходу важливим завданням є розвиток у майбутніх фахівців комплексу ключових компетентностей, які забезпечують їхню успішну адаптацію в динамічному інформаційному суспільстві. До складу таких компетентностей, окрім фахових знань, умінь і навичок, належать також ініціативність, здатність до співпраці, командної взаємодії, критичного мислення, логічного аналізу інформації, а також високий рівень комунікативної культури. Саме комунікативна компетентність є невід'ємною складовою професійної підготовки сучасного фахівця, зокрема курсанта закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання [19, с. 103].

В контексті підготовки майбутніх військовослужбовців чи правоохоронців комунікативна компетентність охоплює не лише володіння мовними засобами спілкування, а й уміння підтримувати конструктивний діалог, аргументовано висловлювати думку, оперативно реагувати на комунікативні виклики, виявляти емоційну стабільність і тактовність у взаємодії з колегами та керівництвом [35].

Сучасні освітні технології відкривають нові можливості для розвитку цих якостей. Застосування онлайн-засобів і цифрових платформ (Zoom, Google Meet, Moodle, Telegram, Microsoft Teams, Duolingo, Quizlet тощо) сприяє активізації комунікативної діяльності курсантів, підвищенню їхньої мотивації

до самостійного навчання, розширенню можливостей міжособистісної взаємодії у віртуальному середовищі [19, с. 108-109]. Використання онлайн-застосунків дозволяє створювати умови для моделювання реальних професійних ситуацій, розвитку навичок ділового спілкування, командної роботи та міжкультурної комунікації [47].

Проблематика комунікативної компетентності посідає центральне місце у сучасних педагогічних, психологічних і лінгвістичних дослідженнях, оскільки саме від рівня сформованості комунікативних умінь залежить успішність професійної діяльності фахівця, його соціальна адаптованість та ефективність взаємодії у колективі.

Власне, термін «комунікативна компетентність» (communicative competence) уперше був введений американським лінгвістом Деллом Хаймсом у 1960-х роках у межах соціолінгвістичного підходу [48]. Учений прагнув подолати обмеження, притаманні теорії «лінгвістичної компетенції», запропонованої Ноамом Хомським. За концепцією Хомського компетенція розумілася як внутрішнє знання ідеального носія мови про граматичні правила та структуру мови, тобто як уміння будувати правильні, безпомилкові висловлювання. На відміну від цього підходу, Хаймс наголосив, що мовна поведінка людини визначається не лише знанням граматики, а й умінням використовувати мовні засоби адекватно соціальній ситуації, ролям і комунікативним цілям [19, с. 104]. Таким чином, комунікативна компетентність постала як здатність до ефективного і доречного спілкування у конкретному соціальному контексті.

Подальший розвиток цього поняття здійснили такі дослідники як М. Каналь, М. Свейн, А. Холлідей, Ю. М. Жуков, Л. О. Петровська, І. О. Зимня, Ю. М. Ємельянов та ін. Зокрема, А. Холлідей визначив комунікативну компетентність як внутрішню готовність і здатність людини до мовного спілкування, наголошуючи на її інтегративному характері, що поєднує когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти [19, с. 104].

Розгляд поняття «комунікативна компетентність» крізь призму діяльнісного підходу дозволяє трактувати його як системне утворення, що поєднує знання, уміння, навички та способи здійснення спілкування на високому професійному рівні відповідно до конкретних умов. Як зазначають Ю. М. Жуков і Л. О. Петровська, компетентність — це не лише володіння інформацією, а й здатність ефективно діяти, використовуючи знання в реальних комунікативних ситуаціях. Ю. М. Жуков запропонував розгорнуте визначення цього феномену, розглядаючи комунікативну компетентність як психологічну характеристику особистості, що виявляється у здатності встановлювати, підтримувати та розвивати необхідні соціальні контакти. Вона включає комплекс знань, умінь і навичок, які забезпечують успішність комунікації, а також соціально-психологічну готовність до спілкування, емпатію, гнучкість мислення й емоційну врівноваженість [19, с. 104-105].

Поняття комунікації у суспільстві традиційно розглядається як спілкування, обмін думками, знаннями, почуттями, моделями поведінки. При цьому термін «обмін» має метафоричний характер: у процесі комунікації люди не втрачають власних думок чи емоцій, а навпаки — збагачуються ідеями співрозмовників. Тому більш коректно тлумачити комунікацію як взаємодію, спрямовану на спільне створення, розуміння і поділ смислів [49]. З позиції діяльнісного підходу комунікація — це процес встановлення і розвитку контактів між людьми, який виникає на основі потреби у спільній діяльності. Він охоплює обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої особистості. Ф. Дане та К. Ларсон у праці «The Functions of Human Communication» наводять понад сотню визначень поняття «комунікація», підкреслюючи, що це соціальний процес кодування, передачі, прийому й інтерпретації повідомлень, який має бути двостороннім і передбачати реакцію у відповідь [19, с. 104-105].

У сучасній науці виділяють дві основні парадигми розуміння комунікації: механістичну та діяльнісну.

Механістична парадигма (поширена в ранніх теоріях інформації) трактує комунікацію як процес кодування, передачі та прийому інформації від джерела до одержувача. Такий підхід зосереджується на технічних аспектах комунікації, але не враховує соціального контексту та емоційно-ціннісних компонентів.

Діяльнісна парадигма (представлена роботами Виготського, Леонтьєва, Петровської) розглядає комунікацію як спільну діяльність комунікантів, у ході якої відбувається узгодження позицій, формування спільного бачення й взаємне збагачення досвідом [19, с. 105].

Саме діяльнісний підхід є базовим для педагогіки, оскільки передбачає активну взаємодію, співпрацю, партнерство й розвиток особистості у процесі комунікативної діяльності.

Більшість дослідників (І. О. Зимня, Ю. М. Ємельянов, Л. О. Петровська та ін.) визначають комунікативну компетентність як системне утворення, що включає:

1. Когнітивний компонент – систему знань про норми, правила та стратегії спілкування;
2. Операційно-діяльнісний компонент – уміння та навички вербальної і невербальної взаємодії;
3. Мотиваційно-ціннісний компонент – установки, мотиви, потреби у спілкуванні, етичні орієнтири;
4. Емоційно-вольовий компонент – здатність до емпатії, емоційна стабільність, толерантність, рефлексивність [19, с. 105].

І. О. Зимня підкреслює, що комунікативна компетентність – це сукупність комунікативних здібностей, знань і навичок, адекватних комунікативним завданням і достатніх для їх ефективного вирішення [19, с. 106]. Ю. Ємельянов розглядає її як здатність особистості орієнтуватися у ситуаціях спілкування на основі знань і чуттєвого досвіду, наголошуючи, що така здатність формується у процесі соціально-психологічного навчання, тобто безпосередньої практики комунікації. Учений визначає низку передумов її

розвитку – від усвідомлення власних потреб і цінностей до готовності приймати нове, розуміти інші культури та контролювати власні емоційні стани [19, с. 106].

Узагальнюючи різні наукові підходи, можна стверджувати, що комунікативна компетентність – це інтегрована якість особистості, що поєднує знання, уміння, навички, установки й цінності, які забезпечують ефективну, доцільну та етичну взаємодію в різних соціальних і професійних контекстах (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «комунікативна компетентність»

Автор	Визначення поняття	Особливість підходу
Делл Хаймс	Комунікативна компетентність - це здатність людини ефективно й доречно використовувати мовні засоби відповідно до соціального контексту, ролей і цілей спілкування.	Соціолінгвістичний аспект; мовна поведінка залежить від ситуації та ролей.
Ноам Хомський	Компетенція - це знання граматичних правил і структур мови, що забезпечують правильність висловлювання.	Лінгвістичний аспект; граматична правильність без урахування соціальної доцільності.
А. Холлідей	Комунікативна компетентність - це внутрішня готовність і здатність людини до мовного спілкування.	Інтегративний підхід; поєднання когнітивних, емоційних і поведінкових чинників.
Ю. М. Жуков	Психологічна характеристика особистості, що виявляється у здатності встановлювати, підтримувати та розвивати необхідні соціальні контакти.	Соціально-психологічна готовність до спілкування, емпатія, гнучкість мислення.
І. О. Зимня	Сукупність комунікативних здібностей, знань і навичок, адекватних комунікативним завданням і достатніх для їх ефективного вирішення.	Практична спрямованість; компетентність як здатність до ефективної дії.
Ю. М. Ємельянов	Здатність орієнтуватися в ситуаціях спілкування на основі знань і чуттєвого досвіду, усвідомлення власних потреб, готовність приймати нове й розуміти інші культури.	Соціально-психологічний та культурологічний вимір; рефлексивність і відкритість.
Л. О. Петровська	Система внутрішніх засобів регуляції комунікативних дій, що забезпечує ефективну взаємодію та взаєморозуміння між людьми.	Діяльнісний підхід; акцент на саморегуляції та взаємодії.

*побудовано автором на основі [19]

Таким чином, у сучасному науковому середовищі комунікативна компетентність розглядається і як мовна здатність, а як соціально-психологічне утворення, що інтегрує когнітивний, мотиваційний, емоційно-вольовий та поведінковий компоненти. Для курсантів це означає поєднання знань про службові жанри комунікації, навичок побудови чітких висловлювань, уміння координувати дії під час групової роботи, здатності до самоорганізації та стресостійкості. У військових та поліцейських колективах важливим є також уміння дотримуватися службового етикету, підтримувати баланс між формальністю та людяністю, виражати думку чітко, лаконічно, без двозначностей, не порушуючи субординації. У цьому сенсі комунікативна компетентність виступає не лише професійним інструментом, а й чинником психологічної стабільності та згуртованості колективу. Особливої актуальності дана тема набуває в умовах воєнного стану та цифрової трансформації освітнього процесу, коли значна частина навчання, комунікації та координації дій здійснюється через онлайн-платформи. Як вже зазначалось вище, онлайн-застосунки стали невід'ємним середовищем формування професійних і комунікативних навичок курсантів. Платформи на зразок Zoom, Microsoft Teams, Moodle, Google Meet, Miro чи Padlet дають можливість створювати ситуації, максимально наближені до реальних службових сценаріїв: короткі брифінги, командні доповіді, обговорення інцидентів, тренування процедурних фраз і протоколів зв'язку [19]. Використання цифрових середовищ сприяє розвитку точності мовлення, самоконтролю, уміння дотримуватись регламенту часу, коректно висловлюватися у віртуальній взаємодії, підтримувати зворотний зв'язок, не втрачаючи професійного тону [5, с. 78-79].

Не менш важливою складовою комунікативної компетентності є невербальна та паралінгвістична поведінка. У форматі відеоконференцій це означає контроль за поставою, мімікою, жестами, темпом і паузами мовлення, поглядом у камеру, дотриманням візуальної дисципліни та правил мережевого етикету. Невміння керувати невербальними сигналами в онлайн-просторі

часто призводить до викривленого сприйняття повідомлень, втрати контакту або навіть конфлікту, тому формування таких навичок має бути цілеспрямованим і системним. Успішна комунікація у цифровому форматі ґрунтується не лише на чіткій вербальній структурі, а й на усвідомленні власної присутності у кадрі, контролі тону, пауз і динаміки мовлення [5, с. 79].

Так, комунікативна компетентність курсантів є ключовою складовою їхньої професійної підготовки, адже саме здатність ефективно, грамотно й етично взаємодіяти у процесі спілкування визначає рівень готовності майбутнього фахівця діяти в умовах реального службового середовища. Її слід розглядати як інтегровану характеристику особистості, що охоплює не лише знання про норми, жанри й етикет мовлення, а й сформовані навички психологічної взаємодії, вміння керувати комунікативним процесом, адекватно реагувати на ситуацію та забезпечувати порозуміння в різних умовах.

Комунікативна компетентність курсантів невіддільна від культури безпечного спілкування. Сьогодні кожен військовослужбовець або правоохоронець має дотримуватися принципів OPSEC та INFOSEC-комунікації: вміти фільтрувати чутливу інформацію, відрізняти внутрішні службові дані від публічних, усвідомлювати, як формулювання можуть вплинути на безпеку підрозділу чи на довіру суспільства [5]. У цьому контексті важливу роль відіграє антидезінформаційна грамотність: здатність розпізнавати маніпуляції, перевіряти джерела, формулювати відповіді, що не підсилюють деструктивні наративи.

Формування комунікативної компетентності курсантів у процесі професійної підготовки передбачає інтеграцію навчальних, тренінгових і рефлексивних компонентів. Онлайн-застосунки у цьому процесі виконують роль не лише інструментів, а й середовища, де курсанти можуть відпрацьовувати реалістичні сценарії спілкування. У платформах типу Moodle або Teams створюються інтерактивні форуми, рольові симуляції, обговорення кейсів, де кожен учасник має змогу виконувати певну роль, зокрема, спікера, фасилітатора, аналітика або спостерігача [5, с. 80-81].

Необхідно наголосити на тому, що комунікативна діяльність є як окремим видом діяльності, так і універсальним механізмом реалізації будь-якої професійної функції, адже саме її наявність чи відсутність визначає якість результатів праці, ефективність взаємодії в колективі, рівень довіри, мотивації та психологічного комфорту. Для курсантів, які навчаються у закладах зі специфічними умовами, сформована комунікативна компетентність забезпечує не лише професійну успішність, а й здатність діяти в умовах стресу, приймати рішення у кризових ситуаціях, взаємодіяти у команді. У системі сучасної військової освіти комунікативна компетентність постає одним із головних показників професійної зрілості курсанта. Вона визначає його здатність грамотно й виважено діяти в кризових ситуаціях, ефективно координувати спільні дії, чітко й лаконічно формулювати службові повідомлення, конструктивно врегульовувати конфлікти та підтримувати атмосферу довіри в колективі. Високий рівень мовленнєвої культури, вміння вести етичне, логічне й переконливе спілкування є необхідною передумовою успішного виконання службових обов'язків і професійної реалізації майбутнього офіцера. Тому формування комунікативної компетентності засобами онлайн-застосунків має розглядатися як один із найголовніших напрямів підготовки курсантів, тобто такий, що поєднує лінгвістичні, психологічні, культурні й технологічні аспекти професійної діяльності.

1.2. Сучасні підходи до навчання англійської мови

Починаючи з XIX століття, у викладанні англійської мови переважав граматико-перекладний метод, основою якого було читання та переклад текстів. Такий підхід сприяв розширенню словникового запасу, глибшому розумінню граматики та розвитку аналітичного мислення, проте головний акцент робився на письмових вправах і точності перекладу, тоді як навички усного мовлення та розуміння на слух залишалися поза увагою. Як наслідок, студенти опановували мову переважно як об'єкт вивчення, а не як засіб живого

спілкування [17, с. 133]. У середині XX століття в освітній практиці відбувся суттєвий зсув акцентів; пріоритетним стало усне мовлення та аудіювання. Це зумовило появу аудіолінгвального методу, який базувався на багаторазовому слуханні автентичних зразків мови та їх механічному повторенні [37, с. 60]. Метою цього підходу було сформувати автоматизовані навички правильної вимови, інтонації й розуміння мови на слух. Використання аудіозаписів і вправ на імітацію сприяло розвитку фонетичних та граматичних умінь, однак такий підхід нерідко обмежував мовлення рамками заздалегідь заданих структур і шаблонів.

Наприкінці XX – на початку XXI століття з утвердженням ідей гуманістичної педагогіки та міжкультурної комунікації у мовній освіті сформувався комунікативний підхід [37, с. 60]. Він орієнтований не стільки на засвоєння мовних правил, скільки на вміння використовувати мову як інструмент реального спілкування. Основною метою цього підходу стало формування у студентів здатності ефективно взаємодіяти англійською в різних життєвих і професійних ситуаціях. Навчання в межах комунікативного підходу ґрунтується на активній участі здобувачів освіти, моделюванні автентичних ситуацій, обговоренні актуальних тем, роботі в парах і групах [17, с. 133].

Станом на сьогодні пошук ефективного підходу до вивчення англійської мови є одним із найголовніших завдань викладача, особливо в умовах немовних і технічних закладів вищої освіти, де англійська мова не є основним предметом спеціалізації. Пошук підходу означає не просто вибір методики, а глибоке осмислення цілей навчання, потреб студентів, умов освітнього середовища та майбутньої професійної сфери, у якій вони застосовуватимуть мовні знання [28, с. 78]. Іншими словами, викладач має знайти баланс між академічними вимогами, професійною спрямованістю дисципліни та психологічними особливостями студентів, щоб забезпечити реальне засвоєння й практичне використання мови. Передусім цей процес пов'язаний із розумінням того, що саме означає навчати англійської мови сьогодні. Якщо раніше навчання зводилося переважно до засвоєння граматичних правил і

перекладу текстів, то сучасні підходи орієнтуються на розвиток комунікативної компетентності, тобто здатності ефективно спілкуватися в академічних, професійних і побутових контекстах. Завдання викладача полягає не лише у формуванні мовних знань (лексика, граматика, фонетика), а й у розвитку навичок міжкультурної взаємодії, критичного мислення, уміння презентувати інформацію та аргументувати позицію іноземною мовою [28, с. 78-79].

Пошук підходу передбачає, з одного боку, орієнтацію на державні освітні стандарти, тобто забезпечення певного рівня володіння іноземною мовою для всіх студентів, незалежно від спеціальності, а з іншого, адаптацію навчального процесу до реальних професійних потреб здобувачів освіти. Саме тому для дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» ключовою стає мета сформувати у студентів уміння користуватися англійською мовою як інструментом фахового спілкування, участі в міжнародних проєктах, конференціях, читання технічної документації чи ведення ділового листування.

У процесі пошуку оптимального підходу викладач повинен враховувати мотиваційний фактор, адже саме від нього значною мірою залежить успішність навчання. У технічних і немовних ВНЗ студенти часто сприймають англійську мову як допоміжну дисципліну, що не має прямого відношення до їхньої майбутньої професії. Така установка призводить до низького рівня зацікавленості, формального ставлення до завдань і, як наслідок, слабких результатів. Тому завдання викладача полягає у створенні штучної мотивації – демонстрації реальної користі володіння мовою для кар'єрного зростання, міжнародної комунікації, участі у програмах обміну, дослідженнях, стажуваннях або співпраці з іноземними партнерами.

Пошук підходу до навчання англійської мови неминуче пов'язаний із вибором педагогічної стратегії, яка дозволяє поєднати академічність і практичність. Так, викладач має вирішити, яким чином інтегрувати комунікативні, діяльнісні, ESP/CLIL-методики, елементи проєктного навчання

чи моделі змішаного (blended learning) та дистанційного (online learning) формату. Для цього важливо визначити, яку частину навчального процесу варто проводити у синхронному режимі (лекції, тренінги, рольові ігри), а які завдання можуть бути виконані асинхронно (самостійна робота, онлайн-тести, відеолекції) [28, с. 79]. Також необхідно враховувати індивідуальні особливості студентів: їх рівень базової підготовки, темп засвоєння матеріалу, уподобання у способах навчання.

Вище було наголошено на тому, що історично викладання англійської мови пройшло кілька етапів розвитку. У XIX столітті домінував граматико-перекладний метод, який базувався на читанні та перекладі текстів. Він передбачає формування лексико-граматичні навички, проте ігнорувалась практична сторона мовлення. У середині XX століття з'явився аудіолінгвальний метод, при якому головним було слухання й повторенні мовних структур. Він сприяв формуванню правильної вимови, але залишався механічним та недостатньо комунікативним. З кінця XX століття пріоритет набуває комунікативний підхід, який орієнтується на формування здатності використовувати мову у реальних життєвих ситуаціях. Саме він став фундаментом сучасних методик, де головною метою є розвиток мовленнєвої та соціокультурної компетентності [37, с. 60].

Сьогодні у навчанні англійської мови поширені гібридні (blended learning) підходи, які поєднують традиційні методи (граматичні вправи, читання) з інноваційними (інтерактивні платформи, онлайн-тренінги) [28, с. 79]. Особливо ефективним є проєктний метод, що передбачає активну участь студентів у створенні реальних продуктів: презентацій, дослідницьких робіт, рольових ігор. Це формує практичні навички спілкування, вчить співпраці та критичному мисленню. Такий підхід також сприяє розвитку soft skills і підвищує мотивацію, адже студенти бачать практичний результат своєї діяльності [28, с. 81].

Цифровізація освіти суттєво вплинула на підходи до навчання англійської. Інтерактивні платформи (Kahoot, Quizlet, Mentimeter) дозволяють

проводити тести, опитування та тренування у захопливій формі. Мобільні додатки (Duolingo, Memrise, BBC Learning English) сприяють самотійній роботі студентів і підтримують їхню щоденну практику. Завдяки мультимедійному контенту, зокрема, відео, подкастам, онлайн-курсів, студенти отримують змогу зануритися в автентичне англomовне середовище, що істотно покращує навички аудіювання й вимови [37, с. 60-61].

Використання технологій віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) створює можливість повного занурення в іншомовне середовище без фізичної присутності за кордоном. Студенти можуть брати участь у віртуальних подорожах, симуляціях професійних ситуацій, або тренувати мовлення у форматі рольових ігор. Дана технологія активізує всі типи сприйняття (візуальне, слухове й емоційне), що робить процес засвоєння мови швидшим і стійкішим.

Штучний інтелект стає одним із провідних напрямів у викладанні англійської. Завдяки адаптивним платформам із функціями розпізнавання мови (як-от ChatGPT, Grammarly, ELSA Speak) студенти отримують миттєвий зворотний зв'язок, аналіз власних помилок і персоналізовані рекомендації. ШІ-системи допомагають викладачам аналізувати прогрес студентів, добирати індивідуальні завдання, створювати інтерактивні вправи [37, с. 61].

Можна констатувати, що мультимедіа – це потужний засіб підвищення інтересу до навчання. Перегляд фільмів, освітніх відео чи прослуховування подкастів допомагає не лише удосконалити навички сприйняття на слух, а й ознайомитися з культурними особливостями англomовних країн. Водночас гейміфікація, тобто включення елементів гри (змагання, бали, рівні), підвищує мотивацію та створює емоційно позитивне середовище, у якому навчання сприймається як цікава діяльність, а не обов'язок.

Попри очевидні переваги, існують і проблеми. Серед основних викликів виділяють наступні: нестача технічних ресурсів, недостатня підготовка викладачів, а також опір традиційним змінам. Деякі інноваційні методики потребують адаптації до українських реалій, зокрема врахування культурних

та освітніх відмінностей. Вирішення цих питань можливе через підвищення кваліфікації педагогів, обмін міжнародним досвідом і розвиток цифрової грамотності у викладачів [37, с. 62].

Переваги та недоліки сучасних методів вивчення англійської мови систематизовано у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Сучасні методи вивчення англійської мови

Метод	Переваги	Недоліки
1	2	3
Комунікативний підхід (Communicative Approach)	Формує навички реального спілкування; розвиває спонтанне мовлення, слухання, міжособистісну взаємодію; підвищує мотивацію через автентичні ситуації.	Може призводити до недостатнього засвоєння граматики; потребує високого рівня підготовки викладача.
Діяльнісний підхід (Activity-based / Task-based Learning, TBLT)	Акцент на виконанні практичних завдань; поєднання мовного й професійного контекстів; сприяє розвитку критичного мислення та командної роботи.	Вимагає значних часових ресурсів; складно оцінювати індивідуальний внесок студентів.
Підхід ESP / CLIL (English for Specific Purposes / Content and Language Integrated Learning)	Орієнтація на професійні потреби студентів; одночасний розвиток мовних і фахових компетентностей; висока практична цінність.	Потребує адаптованих матеріалів і викладачів із подвійною компетенцією (мовною й фаховою).
Аудіолінгвальний метод (Audiolingual Method)	Розвиває правильну вимову, інтонацію, слухову пам'ять; ефективний на початковому етапі.	Надмірна механічність, відсутність творчої складової; обмежене застосування у реальному спілкуванні.
Граматико-перекладний метод (Grammar-Translation Method)	Формує чітке розуміння граматичних правил; розвиває аналітичне мислення й навички перекладу.	Не розвиває комунікативних навичок; орієнтований на пасивне засвоєння знань.
Змішане навчання (Blended Learning)	Гнучкість у поєднанні очного та онлайн-форматів; індивідуальний темп навчання; зручність контролю прогресу.	Вимагає технічних ресурсів і цифрової грамотності; складність організації взаємодії онлайн.

Продовження табл.1.2

1	2	3
Дистанційне навчання (Online Learning)	Доступ до глобальних ресурсів; можливість самостійного навчання в будь-якому місці й часі.	Недостатня соціальна взаємодія; ризик втрати мотивації; технічні обмеження.
Гейміфікація (Gamification)	Підвищує інтерес і мотивацію; створює емоційно позитивне середовище; сприяє швидшому запам'ятовуванню.	Може відволікати від навчальних цілей; потребує продуманого дизайну завдань.
Мультимедійний підхід (Multimedia Approach)	Використання відео, подкастів, інтерактивних матеріалів; занурення в автентичне середовище; покращення аудіювання та вимови.	Велика залежність від технічних засобів; складність у доборі якісного контенту.
Підхід із використанням штучного інтелекту (AI-based Learning)	Індивідуалізація навчання; миттєвий зворотний зв'язок; адаптація до рівня студента; аналіз прогресу.	Висока вартість впровадження; можливість втрати «живого» педагогічного контакту.

*складено автором на основі [28; 37]

Дистанційне навчання англійської мови сьогодні посідає важливе місце в системі сучасної освіти, адже воно поєднує технологічні можливості інтернету з педагогічними принципами активної взаємодії між викладачем і студентом [21, с. 1]. Дана форма навчання вимагає не лише технічної оснащеності, а й переосмислення підходів до організації освітнього процесу, де головну роль відіграють гнучкість, самостійність і мотивація тих, хто навчається [51, с. 22]. Дистанційне навчання, за своєю суттю, ґрунтується на використанні інтернет-платформ, телекомунікаційних засобів та інтерактивних інструментів для проведення занять, семінарів, конференцій, рольових ігор чи практикумів. Онлайн-засоби, зокрема згадані вище Zoom, Google Meet, Moodle, соціальні мережі та інтерактивні форуми, дозволяють створювати умови для активного комунікативного середовища, у якому студенти не просто засвоюють лінгвістичні знання, а й практикують мовлення в автентичному контексті [55, с. 128].

Як зазначає К. Фалтон, дистанційне навчання ефективно поєднує різні освітні стратегії та методи завдяки можливостям інформаційних технологій.

Воно сприяє створенню мережових освітніх спільнот, у межах яких відбувається обмін досвідом, спільне розв'язання мовних завдань і розвиток критичного мислення [53, с. 304]. Саме ця мережевість дає змогу перейти від моделі «викладач—студент» до «викладач—фасилітатор—учасник спільноти», де навчальний процес стає інтерактивним, динамічним і співтворчим. Проте дистанційне навчання потребує використання адаптованих методик, які враховують як психолого-педагогічні особливості студентів, так і специфіку онлайн-середовища [21, с. 2]. Одним із найважливіших чинників є мотивація, адже саме вона визначає успішність засвоєння матеріалу. За спостереженням М. Бьорнс, високі результати досягаються лише тоді, коли викладач не обмежується технічним супроводом курсу, а створює спільноту практики, у якій студенти відчують залученість і взаємну підтримку [51, с. 20].

Використання дистанційних технологій у навчанні англійської мови відкриває нові можливості для застосування різних методів. Так, граматико-перекладний метод трансформується завдяки мультимедійним ресурсам і підкастам; прямий метод реалізується через вебінари та відеоконференції; аудіолінгвальний метод – через тренувальні платформи із записом та повторенням фраз; а комунікативний підхід досягає своєї максимальної ефективності через онлайн-спілкування з носіями мови [51, с. 21–23].

Загалом, в контексті підготовки курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання найбільш ефективними є комунікативний, діяльнісний та ESP/CLIL-підходи, оскільки вони безпосередньо орієнтовані на розвиток практичних навичок спілкування, командної взаємодії та професійної мовної компетентності. Комунікативний підхід дозволяє курсантам не лише опановувати граматичні структури, а й навчитися швидко реагувати в реальних мовленнєвих ситуаціях: давати накази, обмінюватися оперативною інформацією, аргументовано висловлювати позицію під час службових нарад. У цьому сенсі англійська мова виступає не як академічна дисципліна, а як інструмент професійної комунікації, що забезпечує ефективність дій у стресових або міжкультурних умовах.

Діяльнісний підхід і методика ESP (English for Specific Purposes) є надзвичайно актуальними для курсантів, адже вони забезпечують зв'язок між вивченням мови та майбутньою службовою діяльністю. Такий підхід передбачає виконання автентичних завдань, зокрема, читання наказів, складання рапортів, участь у змодельованих переговорах чи брифінгах англійською мовою. Застосування елементів CLIL (Content and Language Integrated Learning) дозволяє інтегрувати професійну термінологію та зміст спеціальних дисциплін у процес вивчення мови, формуючи подвійний результат – мовну та фахову компетентність. Використання цифрових і дистанційних технологій (Zoom, Moodle, Quizlet, Duolingo тощо) робить ці методи ще ефективнішими, адже створює умови для постійної мовної практики, взаємодії в команді та розвитку самостійності курсантів.

1.3. Онлайн-застосунки у формуванні комунікативної компетентності: типологія інструментів та їхні дидактичні можливості

Інтерактивне навчання передбачає включення до освітнього процесу не лише змісту навчальної дисципліни, а й різних форм взаємодії між учасниками навчання. Такий підхід дозволяє поєднати засвоєння матеріалу з активною участю студентів у спілкуванні. Найповніше можливості інтерактивного навчання проявляються під час занять з іноземних мов, де спілкування є не тільки засобом, а й метою навчального процесу.

Інтерактивна організація роботи на заняттях з англійської мови для майбутніх фахівців гуманітарних і технічних спеціальностей розглядається як послідовність дій учасників, що поєднує два рівні взаємодії: когнітивний, пов'язаний із розв'язанням навчального завдання, та соціально-емоційний, який формує міжособистісні відносини в групі [7, с. 61]. Динаміка навчального спілкування визначається взаємозв'язком цих двох складових.

Вивчення іноземної мови відкриває широкі можливості для міжкультурної взаємодії, розширює світогляд студентів, сприяє розвитку

толерантності, емпатії та внутрішньої культури особистості. Під час занять розкриваються відмінності між представниками різних культур, формується почуття власної гідності, вміння розуміти себе й інших. Таке середовище допомагає усвідомити, що позитивне ставлення до себе є необхідною умовою доброзичливого ставлення до оточення і толерантного сприйняття світу.

Викладач повинен звертати особливу увагу на подолання бар'єрів спілкування, які часто виникають через помилкове переконання, що всі люди мислять і відчують однаково. Ефективне навчання англійської мови передбачає створення умов, за яких студенти починають співвідносити себе не лише зі своєю культурою, а й з іншими. Це формує щире зацікавлення у взаємодії та співпраці, незалежно від культурних чи мовних відмінностей. Міжкультурне спілкування передбачає чергування ролей мовця і слухача, а також поступове формування спільної мови розуміння. Основою будь-якої комунікативної взаємодії є взаємне розуміння, що і становить головну мету інтерактивного навчання [7, с. 61-62].

Одним із найефективніших інструментів сучасного цифрового навчання є Google Docs – онлайн-платформа для створення, редагування та спільного опрацювання текстів. Google Docs дозволяє студентам і викладачам працювати над документами у режимі реального часу [30, с. 253]. Кожен учасник може вносити зміни, коментувати тексти, пропонувати правки або залишати відгуки. Така форма взаємодії стимулює комунікативну активність студентів, формує вміння аргументовано висловлювати думку, редагувати тексти інших і сприймати конструктивну критику. Крім того, функція спільного доступу та коментування перетворює процес написання текстів на колективну практику.

Інструмент створює умови для інтерактивного навчання, адже кожна взаємодія – це діалог між студентом і викладачем або між самими студентами. Завдання можуть бути ситуативними: написання офіційного листа, створення есе, редагування перекладу чи підготовка анотації до літературного твору [30, с. 253]. У такий спосіб навчання набуває контекстуального характеру, адже моделює реальні комунікативні ситуації, що очікують майбутніх філологів у

професійній діяльності. Робота з Google Docs розвиває не лише писемну комунікацію, а й цифрову грамотність. Студенти вчаться ефективно використовувати інструменти форматування, структурування текстів, посилення на джерела, створення таблиць і вставлення зображень. У результаті формується комплексна компетентність, що поєднує володіння мовою, уміння працювати з інформацією та комунікувати в цифровому середовищі.

Як неодноразово зазначалось вище, у сучасному освітньому середовищі цифрові інструменти стають невід'ємною складовою процесу формування мовної та комунікативної компетентності студентів-філологів. Одним із найефективніших засобів удосконалення письмових навичок є програма Grammarly, яка автоматично перевіряє граматику, правопис і стиль письма [54]. Вона здатна виявляти помилки у вживанні граматичних конструкцій, орфографічні неточності, стилістичні недоліки та надмірне використання певних слів. Система ґрунтується на алгоритмах штучного інтелекту, що аналізують контекст тексту та пропонують рекомендації щодо покращення чіткості, точності й логічності викладу.

Grammarly має дві основні версії: безкоштовну та розширену (Premium), яка дозволяє користувачу отримувати глибший аналіз тексту, включно з перевіркою тону, відповідності академічному стилю та лексичної варіативності [54]. Для студентів цей інструмент є особливо корисним під час написання наукових робіт, есе, рефератів і статей, оскільки допомагає не лише усунути механічні помилки, а й розвинути навички академічного письма. Використовуючи Grammarly, студенти поступово формують чуття мови, удосконалюють синтаксис і структуру речень, а також навчаються дотримуватись стилістичної послідовності у власних текстах.

Відеоконференційні платформи Zoom та Skype допомагають створити умови для організації віртуальних дискусій, групових занять, рольових ігор і спільних проєктів, що імітують реальні комунікативні ситуації [58; 61]. Вони дозволяють студентам практикувати усне мовлення, проводити обговорення літературних творів або брати участь у семінарах без необхідності фізичної

присутності в аудиторії. Під час занять у Zoom чи Skype викладач може використовувати функції розподілу на кімнати для групової роботи, демонстрацію екрана для аналізу текстів або презентацій, а також запис відеозанять для подальшого перегляду й самоаналізу.

Так, дані сервіси сприяють розвитку вмінь міжособистісного спілкування, культури діалогу та критичного мислення. Крім того, Zoom і Skype допомагають зробити навчальний процес більш гнучким, адже студенти можуть приєднуватися до занять із будь-якої локації, брати участь у міжнародних обговореннях і формувати навички онлайн-комунікації, що є необхідною складовою сучасної академічної діяльності.

У процесі вивчення мови особливу роль відіграють інструменти для організації спільної творчої діяльності, зокрема Padlet (інтерактивна онлайн-дошка, де користувачі можуть розміщувати текст, зображення, аудіо- чи відеофайли, створюючи спільний навчальний простір) [56]. Padlet має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс і дозволяє створювати тематичні дошки, на яких студенти публікують свої думки, коментарі або фрагменти текстів. Викладач може використовувати цей інструмент для організації мозкових штурмів, групових есе, створення концептуальних карт чи інтерактивних літературних аналізів. Наприклад, під час обговорення поезії студенти можуть розміщувати цитати з творів, свої інтерпретації, візуальні асоціації чи порівняльні коментарі, формуючи колективне поле значень.

Не менш інноваційним є інструмент VoiceThread, який надає можливість створювати мультимедійні презентації, що коментуються голосом, текстом або відео. Це – своєрідна інтерактивна платформа для віртуальних обговорень, де кожен учасник може додавати власні коментарі у різних форматах [60]. Використання VoiceThread у підготовці студентів дозволяє поєднувати навички аудіювання, говоріння, письма й аналізу тексту в одному навчальному середовищі. Наприклад, при вивченні художнього твору студенти можуть створити презентацію з уривками тексту, ілюстраціями та власними усними коментарями. Інші учасники додають свої реакції або аргументи, створюючи

повноцінну онлайн-дискусію. Така діяльність формує вміння аргументовано висловлювати думку, реагувати на позиції інших, підтримувати академічний діалог і розвиває впевненість у публічних виступах. Крім того, VoiceThread допомагає долати бар'єри у спілкуванні, адже дозволяє студентам висловлюватись у комфортному темпі та форматі, розвиваючи при цьому ключові компоненти комунікативної компетентності.

Важливе місце серед цифрових засобів навчання посідає програма Quizlet, орієнтована на створення навчальних карток для вивчення лексики, термінів та понять. Цей інструмент дає можливість формувати власні набори карток із визначеннями, прикладами вживання або зображеннями. Quizlet підтримує різні режими роботи: «навчання», «тестування», «гри» (наприклад, Match або Gravity), що дозволяє зробити процес запам'ятовування більш результативним [57].

Для студентів Quizlet є особливо корисним при вивченні літературних термінів і понять, таких як метафора, алегорія, гіпербола, символізм чи трагедія. Створення та багаторазове повторення цифрових карток допомагає швидше запам'ятовувати термінологію, а також використовувати її у власних аналітичних роботах. Програма дозволяє обмінюватися наборами карток між студентами, що стимулює взаємодію та колективне навчання. Ще один ефективний інструмент розвитку письмової та творчої компетентності – Storybird, який поєднує текст і візуальні елементи для створення ілюстрованих історій [59]. Програма пропонує готову бібліотеку художніх зображень, що надихають студентів на створення власних оповідань. Використання Storybird у навчальному процесі розвиває не лише письменницькі навички, а й візуальне мислення, креативність і здатність передавати емоції через художній текст. Студенти можуть створювати короткі історії, вірші чи мініесе, поєднуючи художній стиль із ілюстративним рядом, що стимулює багаторівневе сприйняття мови. Для викладачів англійської мови Storybird є ефективним засобом для розвитку в учнів уміння виражати власні ідеї, формувати індивідуальний стиль письма та опановувати художньо-естетичні засоби

вираження. Даний інструмент також корисний для інтегрованого навчання мови й літератури, оскільки сприяє створенню власних інтерпретацій прочитаних творів у форматі творчих проєктів.

Для узагальнення характеристик розглянутих цифрових інструментів нижче подано порівняльну таблицю (табл. 1.3). У ній наведено інформацію про наявність платних підписок, їхню орієнтовну вартість, а також основні переваги й недоліки кожного сервісу, що дозволяє оцінити їхню ефективність у навчальному процесі студентів.

Таблиця 1.3

Порівняльна таблиці онлайн-застосунків

Інструмент	Наявність платної підписки / її вартість	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Grammarly	Так, існує безкоштовна версія + Premium / Pro. У платному варіанті 30/міс у дол. (щомісячно) або 12/міс дол. при річній передплаті	• Автоматичне виявлення граматичних, орфографічних, стилістичних помилок • Рекомендації щодо покращення стилю, чіткості, точності • Плагіат-чек та інструменти для тонового аналізу (у версії Premium)	• Платна версія може бути дорогою для деяких студентів • Безкоштовна версія має обмежений функціонал • Іноді пропозиції змін бувають неточними або неприйнятними з точки зору стилю
Zoom / Skype	Часто безкоштовні базові плани, із платними планами для розширених функцій (тривалість зустрічей, кількість учасників)	• Можливість організовувати відеодискусії, семінари, групову роботу віддалено • Запис зустрічей, демонстрація екрана, розбивка на кімнати (Zoom)	• У безкоштовній версії обмеження за часом зустрічей (наприклад, Zoom) • Можуть бути проблеми з якістю зв'язку або затримками • Не весь функціонал (адміністрування, великі групи) доступний безкоштовно

Продовження табл.1.3

1	2	3	4
Padlet	Так, є безкоштовна версія з обмеженнями + платні плани (Gold, Platinum, Team тощо). Наприклад, Gold 9.99/міс у дол., Platinum 14.99/міс. У дол.	• Інтуїтивний інтерфейс для створення віртуальних дошок, змішаних медіа (текст, зображення, відео) • Підходить для спільної роботи, мозкових штурмів, концептуальних карт	• У безкоштовному плані обмеження на кількість дошок, розмір файлів • Деякі функції (більший обсяг завантажень, аудіо/відео) доступні лише у платних планах
VoiceThread	Базовий (безкоштовний) обліковий запис + ліцензії для освіти. Наприклад, окрема ліцензія для викладача з підтримкою студентських акаунтів; Pro-акаунт 59.95/рік дол.	• Мультимедійні презентації з коментарями голосом/відео/текстом • Підтримка асинхронного обговорення, взаємодії учасників у часі • Добре підходить для аналізу творів та дискусій навколо них	• У безкоштовному плані обмеження на кількість VoiceThreads, функціонал • Платні ліцензії можуть коштувати недешево для великих груп • Потрібне стабільне інтернет-з'єднання
Quizlet	Безкоштовна версія + преміум-версія «Quizlet Go» (дол. 1.99/рік) та преміум-план для вчителів (35.99/рік у дол.)	• Зручні картки (flashcards) для вивчення лексики, термінів • Різні режими: навчання, тести, ігри (Match, Gravity тощо) • Можливість ділитися наборами карток між студентами	• У безкоштовній версії можливі обмеження, реклами • Деякі розширені функції (аналітика, форматування) доступні лише преміум-користувачам
Storybird	Часто працює за моделлю freemium або через шкільні / освітні плани (є безкоштовний доступ + платні можливості)	• Поєднання тексту й візуального контенту для створення історій, оповідань • Сприяє творчості, розвитку письма та візуального мислення	• У безкоштовній версії можуть бути обмеження на кількість історій або медіа • Деякі преміум-опції (додаткові ілюстрації, розширений функціонал) можуть вимагати оплати

*побудовано автором на основі [30]

Сучасні цифрові інструменти, що використовуються у навчанні курсантів, можна поділити на кілька типів залежно від їхнього призначення. Так, до інструментів для розвитку письмових навичок належать, наприклад, Grammarly – програма, яка допомагає перевіряти граматику, орфографію та стиль тексту, формуючи культуру академічного письма. Інструменти для усної комунікації, такі як Zoom і Skype, створюють можливість для дистанційних занять, обговорень і тренування мовлення в реальному часі, що сприяє вдосконаленню вимови й упевненості під час спілкування. Окрему групу становлять інтерактивні платформи для колективної роботи, серед яких Padlet і VoiceThread. Вони дозволяють курсантам обмінюватися ідеями, створювати спільні проєкти, обговорювати тексти й удосконалювати комунікативні навички. Творчо-освітні інструменти, зокрема Quizlet і Storybird, поєднують навчання з елементами гри й творчості, допомагають засвоювати лексику, розвивати письмове мовлення й креативне мислення.

Отже, онлайн-застосунки посідають важливе місце у підготовці курсантів, оскільки вони відкривають нові можливості для вдосконалення навчального процесу та розвитку комунікативної компетентності. Такі інструменти як Grammarly, Zoom, Skype, Padlet, VoiceThread, Quizlet і Storybird, створюють інтерактивне освітнє середовище, у якому курсанти стають активними учасниками навчання. Використання цих програм сприяє формуванню не лише мовних умінь, а й навичок критичного мислення, командної взаємодії, самостійності та відповідальності за результат власної роботи. Онлайн-застосунки домагають зробити навчальний процес більш гнучким, дають змогу адаптувати темп і формат занять до індивідуальних потреб курсантів, а також сприяють розвитку навичок самонавчання. Вони підсилюють практичну складову підготовки, адже дають можливість застосовувати знання в реальних або змодельованих ситуаціях спілкування. Комплексне використання цифрових інструментів робить навчання більш динамічним і мотивуючим, сприяє розвитку професійної комунікації та

готовності курсантів до ефективної взаємодії в сучасному інформаційному середовищі.

1.4. Критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності курсантів

Проведений аналіз категорії комунікативної компетентності, її сутності та структури, а також генезис проблеми її формування у процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів дозволяє виокремити методологічні підходи до розвитку цієї компетентності із використанням сучасних цифрових інструментів. У контексті цифровізації освіти особливого значення набуває питання використання онлайн-застосунків як засобу цілеспрямованого розвитку комунікативних умінь і навичок курсантів, оскільки саме цифрове освітнє середовище створює нові можливості для інтерактивної взаємодії, самоконтролю та рефлексії.

З метою вивчення рівня сформованості комунікативної компетентності курсантів у процесі навчання із залученням онлайн-платформ розроблено діагностичну модель, що передбачає моніторинг динаміки розвитку основних компонентів компетентності. До її структури входить система критеріїв, показників і рівнів сформованості комунікативної компетентності, адаптована до умов змішаного та дистанційного навчання. Така модель дозволяє визначити ефективність впровадження цифрових освітніх інструментів (Zoom, Google Meet, Moodle, Duolingo, Quizlet тощо) у навчальний процес військових закладів вищої освіти.

Багатокомпонентність структури комунікативної компетентності курсантів обумовлює необхідність виділення кількох взаємопов'язаних критеріїв її оцінки (табл. 1.4). Серед них доцільно визначити: мовно-комунікативний (здатність ефективно передавати інформацію засобами мови у різних професійних ситуаціях), мотиваційно-ціннісний (ставлення до комунікації як до важливої складової професійної діяльності), цифрово-

комунікативний (уміння взаємодіяти у віртуальному середовищі, використовуючи цифрові платформи), а також соціально-психологічний критерій (здатність до емпатії, співпраці, саморегуляції під час комунікативних взаємодій онлайн).

Таблиця 1.4

Критерії та показники сформованості комунікативної компетентності курсантів засобами онлайн-застосунків

Компоненти	Критерії	Показники
Когнітивний	Мовно-комунікативний	1. Знання норм військово-професійного та академічного мовлення. 2. Уміння добирати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування (офлайн і онлайн). 3. Розуміння комунікативних стратегій у віртуальному середовищі (етикет, коректність, структурованість повідомлення).
Мотиваційно-ціннісний	Особистісно-мотиваційний	1. Позитивна установка на комунікативну взаємодію в освітньому процесі. 2. Мотивація до саморозвитку та вдосконалення мовленнєвих навичок через онлайн-застосунки. 3. Усвідомлення значущості комунікації для ефективного виконання професійних обов'язків. 4. Внутрішня готовність до співпраці та взаємоповаги в цифровому середовищі.
Комунікативно-діяльнісний	Професійно-комунікативний	1. Розвинені навички міжособистісного та групового спілкування у процесі навчання. 2. Уміння адекватно реагувати на комунікативні ситуації в умовах стресу чи службової напруги. 3. Здатність до ефективної взаємодії у цифрових форматах (чат, відеоконференція, електронне листування). 4. Використання професійно орієнтованої лексики у комунікації.
Цифрово-інтерактивний	Цифрово-комунікативний	1. Здатність використовувати онлайн-платформи для навчальної та міжособистісної взаємодії. 2. Уміння створювати, передавати та отримувати інформацію у цифровому середовищі з дотриманням норм етикету. 3. Розвинена інформаційно-комунікаційна культура (вибір інструментів, безпека спілкування, верифікація джерел).

*побудовано автором на основі [16]

З метою системного аналізу процесу формування комунікативної компетентності курсантів у сучасному цифровому освітньому середовищі нами було визначено основні структурні компоненти, критерії та показники її сформованості. Ураховано специфіку професійної підготовки майбутніх офіцерів, яка передбачає розвиток не лише мовних і комунікативних умінь, а й цифрової грамотності, здатності до співпраці в онлайн-середовищі, саморегуляції та емпатійної взаємодії. На основі сукупності визначених критеріїв та показників передбачається подальше розмежування рівнів сформованості комунікативної компетентності курсантів (високого, середнього та низького), що дозволить здійснити цілісний моніторинг ефективності педагогічного впливу онлайн-застосунків у процесі навчання.

Далі детально розглянемо ці рівні:

1. Високий рівень сформованості комунікативної компетентності характеризується здатністю курсантів вільно й упевнено використовувати усне й писемне мовлення у професійно-освітньому середовищі — як у безпосередньому спілкуванні, так і в онлайн-форматах (відеоконференції, форуми, чати, спільні документи). Курсанти володіють багатим словниковим запасом, уміють точно добирати мовні засоби відповідно до ситуації та мети комунікації, демонструють високий рівень мовленнєвої культури, етикету й самоконтролю в цифровому просторі. Вони активно використовують онлайн-застосунки (Zoom, Google Meet, Moodle, Padlet, Mentimeter тощо) для професійної комунікації, презентацій, обговорення завдань, мають сформовані навички цифрової взаємодії, самостійно ініціюють дискусії, аргументують позицію, коректно реагують на зауваження. Такі курсанти демонструють готовність до міжособистісної співпраці, володіють умінням переконливо висловлювати думки, аналізувати інформацію з цифрових джерел, узагальнювати результати групової діяльності й ефективно представляти їх онлайн.

2. Достатній рівень сформованості комунікативної компетентності передбачає впевнене володіння основними видами мовленнєвої діяльності та

здатність до ефективної взаємодії у навчальному процесі. Курсанти вміють підтримувати бесіду, ставити запитання, вести ділове листування, створювати презентації, писати звіти, користуватися навчальними платформами для комунікації та зворотного зв'язку з викладачем. Вони розуміють зміст прочитаних чи прослуханих навчальних матеріалів, можуть скласти короткий звіт, реферат або анотацію, обговорити результати групових завдань у чаті чи під час відеоконференції. Комунікація відзначається загалом логічністю й культурою мовлення, хоча можливі окремі недоліки у виборі мовних засобів чи послідовності аргументів. Курсантам притаманна позитивна мотивація до спілкування й навчання через цифрові платформи, хоча ініціативність в онлайн-взаємодії проявляється не завжди.

3. Середній рівень сформованості комунікативної компетентності характеризується вибіркоvim володінням мовними засобами та недостатньо сформованими навичками міжособистісного і цифрового спілкування. Курсанти можуть брати участь у комунікації переважно у репродуктивній формі, зокрема відповідають на запитання, підтримують короткі обговорення, але рідко ініціюють діалог чи аргументують власну думку. Вони орієнтуються в основних функціях онлайн-застосунків, однак використовують їх переважно для отримання інформації, а не для інтерактивної взаємодії. Спостерігаються труднощі у написанні зв'язних текстів (заяв, звітів, повідомлень у чаті), у формулюванні висновків і синтезі даних під час роботи в цифровому середовищі. Водночас такі курсанти демонструють прагнення до вдосконалення, проте потребують систематичного педагогічного супроводу й тренування комунікативних навичок у ситуаціях реальної або змодельованої взаємодії.

4. Низький рівень сформованості комунікативної компетентності виявляється у фрагментарному володінні мовленням і низькому рівні готовності до комунікації, особливо у цифровому форматі. Курсанти мають обмежений словниковий запас, допускають значну кількість мовленнєвих помилок, не завжди розуміють зміст інструкцій чи повідомлень у навчальних

платформах, відчують труднощі при висловленні власних думок усно або письмово. Спілкування в онлайн-середовищі для них є джерелом напруги: вони рідко беруть участь в обговореннях, обмежуються короткими репліками або готовими шаблонними відповідями. Використання цифрових інструментів (відеозв'язок, інтерактивні завдання, форуми) є епізодичним і потребує постійної підтримки викладача. Основним напрямом педагогічного впливу на цьому рівні є формування базових комунікативних умінь, розвиток мовної впевненості та підвищення мотивації до взаємодії.

Характеристика рівнів сформованості комунікативної компетентності курсантів у процесі використання онлайн-застосунків наведена у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Характеристика рівнів сформованості комунікативної компетентності курсантів у процесі використання онлайн-застосунків

Рівень сформованості	Характеристика рівня	Типові прояви
1	2	3
Високий	Курсанти вільно володіють усним і писемним мовленням, демонструють високу мовну культуру, комунікативну гнучкість та цифрову грамотність. Активно й ініціативно взаємодіють у навчальному онлайн-середовищі, ефективно використовують цифрові інструменти для професійного спілкування.	• Вільно користуються онлайн-застосунками (Zoom, Google Meet, Moodle, Padlet). • Уміють вести дискусію, презентувати проекти, узагальнювати інформацію. • Дотримуються мовленнєвого етикету й комунікативних норм у цифровому просторі. • Аргументовано висловлюють позицію, проявляють ініціативу.
Достатній	Курсанти володіють основними видами мовленнєвої діяльності та здатні до ефективного спілкування в офлайн- і онлайн-форматах, проте іноді допускають неточності чи потребують підтримки викладача.	• Упевнено користуються більшістю цифрових платформ для навчання й комунікації. • Уміють формулювати думки, писати звіти, брати участь у групових обговореннях. • Демонструють позитивну мотивацію, але не завжди проявляють ініціативу в комунікації. • Потребують корекції у структурі висловлювання або виборі лексичних засобів.

Продовження табл.1.5

1	2	3
Середній	Курсанти мають обмежену комунікативну активність і вибіркове володіння мовними засобами. Онлайн-застосунки використовуються переважно для отримання інформації, а не для інтерактивної взаємодії.	• Беруть участь у комунікації лише за ініціативи викладача. • Відчують труднощі у створенні зв'язних текстів чи веденні діалогу. • Використовують мінімальний набір цифрових інструментів. • Потребують систематичного тренування та підтримки у цифровій взаємодії.
Низький	Курсанти володіють фрагментарними комунікативними навичками, мають обмежений словниковий запас і відчують значні труднощі у використанні цифрових інструментів для спілкування.	• Спілкування коротке, шаблонне, часто нечітке або невпевнене. • Відчують напруження під час відеоспілкування чи обговорень онлайн. • Рідко користуються освітніми платформами без допомоги викладача. • Потребують формування базових мовленнєвих умінь і підвищення мотивації.

*побудовано автором

Таким чином, теоретико-методологічний аналіз проблеми формування комунікативної компетентності курсантів засвідчив, що у сучасній педагогічній науці існують різні підходи до визначення її структури, змісту та механізмів розвитку. Узагальнення наукових позицій дозволяє стверджувати, що комунікативна компетентність є інтегративним утворенням, яке поєднує когнітивний, мотиваційно-ціннісний, комунікативно-діяльнісний та цифрово-інтерактивний компоненти, спрямовані на забезпечення ефективної взаємодії особистості в освітньому й професійному середовищі.

Зарубіжні та вітчизняні дослідження підкреслюють важливість гармонійного розвитку знаннєвого, емоційно-вольового та поведінкового аспектів комунікації, які у військово-освітньому контексті набувають специфічного змісту, зумовленого службовою дисципліною, субординацією та потребою оперативного інформаційного обміну. Відповідно, формування комунікативної компетентності курсантів потребує врахування психологічних, соціальних і цифрових чинників, що визначають ефективність міжособистісної та професійної взаємодії.

У процесі дослідження було обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності курсантів у цифровому середовищі. Запропонована система діагностики ґрунтується на поєднанні традиційних педагогічних підходів з інноваційними можливостями онлайн-застосунків (Zoom, Google Meet, Moodle, Padlet, Duolingo тощо), що забезпечує безперервність освітнього процесу, інтерактивність і саморегуляцію навчальної діяльності.

Отже, результати теоретичного узагальнення створюють підґрунтя для подальшого розроблення моделі та методики формування комунікативної компетентності курсантів засобами онлайн-застосунків, яка враховуватиме особливості військово-професійної підготовки, специфіку цифрового навчального середовища та необхідність розвитку у майбутніх офіцерів високого рівня комунікативної культури.

Висновки до розділу 1

За результати теоретичного аналізу було з'ясовано, що комунікативна компетентність є інтегративною характеристикою особистості курсанта, яка охоплює когнітивний, мотиваційно-ціннісний, діяльнісний і соціально-психологічний компоненти. Вона забезпечує здатність майбутнього офіцера ефективно, грамотно й етично взаємодіяти у професійному, навчальному та цифровому середовищі.

Встановлено, що сучасна педагогічна наука розглядає формування комунікативної компетентності як багатовимірний процес, у якому поєднуються лінгвістичні, психологічні та соціокультурні аспекти. Компетентнісний, діяльнісний і комунікативний підходи виступають методологічною основою цього процесу, адже вони спрямовані на активну взаємодію учасників навчання, розвиток критичного мислення, емоційного інтелекту та саморегуляції у спілкуванні.

Проаналізовано сучасні підходи до навчання англійської мови й визначено, що найбільш ефективними для військових закладів є комунікативний, діяльнісний і ESP/CLIL-підходи. Вони орієнтовані на практичне застосування знань, розвиток навичок професійного мовлення та командної взаємодії. Доведено, що саме поєднання цих методик із використанням цифрових технологій створює оптимальні умови для формування професійно значущої комунікативної компетентності курсантів.

Визначено, що онлайн-застосунки (Zoom, Moodle, Padlet, Grammarly, Quizlet, Storybird, VoiceThread та ін.) є ефективним засобом формування комунікативної компетентності, оскільки вони створюють інтерактивне навчальне середовище, стимулюють активну участь курсантів, розвивають мовленнєву гнучкість, здатність до співпраці та цифрову грамотність.

Розроблено систему критеріїв, показників і рівнів сформованості комунікативної компетентності курсантів, яка дозволяє здійснювати моніторинг динаміки її розвитку в умовах змішаного та дистанційного навчання. До основних критеріїв віднесено мовно-комунікативний, особистісно-мотиваційний, цифрово-комунікативний і соціально-психологічний.

Отже, у першому розділі обґрунтовано теоретичні та методологічні засади процесу формування комунікативної компетентності курсантів засобами онлайн-застосунків, визначено її структуру, змістові компоненти, підходи, а також педагогічні передумови ефективної реалізації даного процесу в умовах цифрової трансформації військової освіти.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА КИЇВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НГУ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ОНЛАЙН- ЗАСТОСУНКІВ

2.1. Характеристика вибірки та навчально-методичного забезпечення з англійської мови

Київський інститут Національної гвардії України, на базі якого проводиться дослідження, є державним вищим військовим навчальним закладом, що підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України. Інститут розташований у місті Києві та входить до структури Національної академії Національної гвардії України. Його діяльність спрямована на забезпечення якісної підготовки офіцерських кадрів для підрозділів Національної гвардії, правоохоронних органів і сектору безпеки держави.

Інститут було створено відповідно до наказу МВС України № 1291 від 2 грудня 2016 року шляхом реорганізації факультету №2 з підготовки фахівців для НГУ, який функціонував у складі Навчально-наукового інституту №3 Національної академії внутрішніх справ. Цей підрозділ мав значний досвід підготовки військових фахівців ще з 1992 року, коли він був відомий як військово-юридичний факультет Української академії внутрішніх справ. Протягом своєї діяльності навчальний заклад забезпечував підготовку військовослужбовців у галузях військового права, психології, управління підрозділами та практичного забезпечення національної безпеки. Першим начальником факультету став полковник Анатолій Котенко, який заклав організаційні й методичні основи для розвитку майбутнього інституту.

Сьогодні Київський інститут Національної гвардії України здійснює підготовку курсантів і магістрантів за кількома спеціальностями, що відповідають пріоритетним напрямам діяльності НГУ:

- 251 «Державна безпека» — підготовка фахівців із забезпечення державної безпеки підрозділами НГУ;
- 253 «Військове управління» — управління підрозділами оперативного призначення;
- 081 «Право» — правове забезпечення службово-бойової діяльності частин і підрозділів Національної гвардії.

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації інститут активно адаптував освітні програми до стандартів НАТО, запровадивши у систему підготовки курси L1A, L1B, а також окремі елементи курсів L1C та L2 на магістерському рівні, що, відповідно, дало змогу підвищити якість освітнього процесу, посилити практичну складову навчання та забезпечити відповідність підготовки офіцерів сучасним вимогам оборонного сектору [18; 32]. До структури інституту входять науково-організаційний відділ та науково-дослідна лабораторія з підготовки військ. Науково-організаційний відділ координує науково-дослідну роботу, здійснює контроль за виконанням наукових програм і впровадженням їх результатів у практику освітнього процесу. У науково-дослідній лабораторії проводяться прикладні дослідження з питань удосконалення системи підготовки військ, підвищення ефективності навчально-тренувального процесу та розробки інноваційних методик навчання в умовах цифровізації й гібридних загроз.

Київський інститут Національної гвардії України позиціонує мовну підготовку військовослужбовців як частину стратегічної державної політики підвищення обороноздатності, сумісності зі структурами НАТО та здатності до ефективної міжнародної комунікації. Навчальний заклад офіційно декларує, що вивчення англійської мови має статус підготовки для особливих потреб, тобто спрямоване на досягнення конкретних професійних цілей, пов'язаних із використанням сучасного озброєння, міжнародною взаємодією та професійним розвитком особового складу.

В основу мовної політики закладено два ключові завдання:

1. Термінове опанування англійської мови бійцями та командним складом для проходження закордонних навчань і роботи з іноземним озброєнням.

2. Модернізація мовної освіти у системі вищої військової освіти з метою підвищення рівня мовної компетентності курсантів та офіцерів.

В Інституті підкреслюють, що вивчення англійської мови має не лише прагматичну, а й культурно-ціннісну функцію, оскільки сприяє розумінню іноземної культури, традицій та військової етики партнерських країн.

Згідно з нормативними документами Міністерства оборони України та Програмою «Ціль партнерства Україна – НАТО G1200 «Мовні курси», у закладі впроваджується система мовної підготовки, що відповідає стандартам НАТО STANAG 6001.

Мовленнєва компетенція оцінюється за шістьма рівнями (0–5), а цільовим орієнтиром є досягнення рівня СМР 2 (функціональний рівень) усіма військовослужбовцями до 01.01.2025 р.

Для цього Київський інститут НГУ декларує:

- збільшення академічних годин у межах дисципліни «Іноземна мова»;
- введення факультативів і додаткових мовних курсів;
- використання дистанційних та змішаних форматів навчання;
- поетапне оволодіння англійською мовою відповідно до Дорожньої карти підготовки.

Заявляється, що ці заходи забезпечать створення безперервної системи мовного розвитку під час усього періоду служби.

Освітнє середовище інституту орієнтується на реформування процесу вивчення іноземних мов із використанням сучасних технологій. Задекларовано такі педагогічні умови інтеграції цифрових рішень:

1. Інформатизація навчального процесу: поступовий перехід до електронних освітніх платформ, які дозволяють реалізувати дистанційні курси, відеоуроки, онлайн-тести, інтерактивні завдання та контроль знань.

2. Глобалізація та інтеграція освіти: співпраця з закордонними вишами, участь у міжнародних освітніх програмах і магістерських обмінах.

3. Залучення автентичних навчальних матеріалів (англомовні керівні документи, технічні інструкції, стандарти НАТО, відеоматеріали з бойової підготовки).

4. Підготовка навчально-методичних матеріалів власного виробництва, зокрема електронних підручників, відеопосібників і мультимедійних курсів [18; 32].

Особливу увагу закладі приділяють розробці онлайн-курсів для військовослужбовців, які не мають змоги відвідувати заняття офлайн. Такий підхід дозволяє забезпечити гнучкість і безперервність навчання навіть за умов бойового чи польового розкладу.

Принцип «only English» закріплюється як базова умова комунікації на заняттях, що відповідає реальним умовам взаємодії з іноземними інструкторами. Навчальні програми базуються на військовій термінології, моделях діалогів бойового управління, технічній документації та міжнародних стандартах зв'язку.

У рамках удосконалення системи мовної підготовки створюються:

- мобільні групи викладачів англійської мови, які виїжджають безпосередньо до військових частин;
- армійські центри мовної підготовки, що здатні навчати до 800 осіб щороку;
- співпраця з культурно-освітніми проєктами («Гончаренко центр») для організації професійних курсів і онлайн-підготовки.

Також декларується підготовка спеціальних навчальних посібників для військових, адаптованих до українських реалій і розроблених на основі стандартів НАТО.

В освітній політиці Київського інституту НГУ вивчення англійської мови визначається пріоритетним напрямом розвитку.

Адміністрація закладу наголошує, що знання мови:

- забезпечує ефективне використання іноземної техніки й озброєння;
- дозволяє взаємодіяти з іноземними партнерами та інструкторами;
- відкриває можливості для міжнародної академічної мобільності;
- сприяє інтелектуальному та культурному розвитку майбутнього офіцера.

Одним із найважливіших напрямів удосконалення мовної освіти в інституті визначено створення позааудиторного англomовного середовища, що має на меті подолати психологічний «мовний бар'єр» та активізувати практичне використання англійської мови у щоденній комунікації. Для цього передбачено запровадження гуртків розмовної практики «Speaking Club» із залученням носіїв мови, організацію «Command English Day» дня повсякденного спілкування виключно англійською у стінах навчального закладу, а також практику коротких англomовних повідомлень і презентацій, які курсанти готують і презентують на загальних зборах або під час занять [18; 32]. Подібні заходи сприяють формуванню реальної потреби в комунікації, навичок публічних виступів та професійного мовлення, а також зміцнюють командну взаємодію курсантів у мовному середовищі.

Важливе місце відводиться удосконаленню матеріально-технічної бази мовної підготовки, зокрема організації цільового використання мовних лабораторій, обладнаних сучасними мультимедійними засобами. Декларується створення спеціалізованих класів для самостійної мовної роботи, де курсанти можуть тренувати вимову, граматичні конструкції та аудіювання з використанням інтерактивних програм.

Суттєвою складовою модернізації навчального процесу є створення централізованої системи інформаційного забезпечення самостійної мовної підготовки. Така система передбачає електронні бібліотеки, бази навчальних матеріалів, лексико-граматичні тренажери, тести й адаптивні завдання, що дозволяють курсантам відстежувати власний прогрес. Завдяки цьому

англійська мова перестає бути ізольованою дисципліною й перетворюється на інструмент інтегрованого навчання у всіх напрямках професійної підготовки.

Досвід провідних військових вишів України, на який орієнтується інститут, демонструє ефективність комунікативного підходу, коли головний акцент робиться на живому мовленні, спілкуванні у малих групах та відпрацюванні аудіювання. У Харківському національному університеті Повітряних Сил, наприклад, цей метод дозволив досягти високих результатів, і його елементи адаптуються до освітнього середовища Київського інституту. Зокрема, передбачено створення змішаних груп, де курсанти різних спеціальностей (зв'язківці, командири, інженери) разом відпрацьовують моделі комунікації у сценаріях професійної діяльності. Такий формат сприяє міжпрофесійній взаємодії та формує реалістичну мовну практику, наближену до умов служби.

Під час навчання планується активне застосування мобільних мовних лабораторій та авіаційних тренажерів, які дозволяють поєднувати мовну практику з професійними навичками. Прикладом є використання систем Air English Standard та COMM1 Radio Simulator для відпрацювання фразеології радіообміну, а також симуляторів польотів із технологією 3D-реальності, що дають змогу одночасно формувати мовну й технічну компетентність. Для інженерно-технічного напрямку передбачені класи з акцентом на технічну термінологію, переклад технічних документів і моделювання робочих ситуацій [18; 32]. Не менш важливим напрямом розвитку визнано підвищення кваліфікації викладацького складу. Викладачі мають проходити мовне стажування в міжнародних навчальних центрах, брати участь у програмах підвищення кваліфікації за кордоном. Зокрема, декларується можливість стажування у навчальних підрозділах НАТО або на авіабазах США, де педагоги вивчають військову термінологію та методики викладання англійської у спеціалізованому середовищі.

Замість заучування текстів, що не мають прикладної цінності, акцент робиться на роботі з автентичними матеріалами, обговоренні реальних

військових ситуацій, створенні мікропроектів та рольових ігор. У процесі навчання застосовуються інтерактивні та нетрадиційні методи: парна та групова робота, дискусії, дебати, мозкові штурми, «читання зігзагом», обмін думками, парні інтерв'ю, моделювання ситуацій службової взаємодії.

Та попри задекларовану Київським інститутом Національної гвардії України масштабну реформу мовної підготовки, реальний стан організації освітнього процесу має низку істотних прогалин і суперечностей між офіційними заявами та фактичним станом справ. Зовні програма виглядає системно, сучасно й технологічно насичено, однак на практиці значна частина її елементів реалізується частково або має декларативний характер без реального ресурсного забезпечення. Передусім, матеріально-технічна база мовної підготовки залишається обмеженою. Обладнання мовних лабораторій, про яке часто йдеться в офіційних документах, у більшості випадків представлено кількома комп'ютерами без спеціалізованого програмного забезпечення, інтерактивних панелей чи мультимедійних систем. Ідея створення «спеціалізованих класів самостійної мовної підготовки» здебільшого існує лише на папері: курсанти не мають окремих робочих місць для індивідуальної роботи, а доступ до сучасних онлайн-ресурсів (платформи типу Moodle, Duolingo, Kahoot, British Council або власні внутрішні LMS) є фрагментарним і нестабільним. Часто використання технологій зводиться до перегляду навчальних відео або до застосування PowerPoint, що не відповідає рівню інтерактивності, передбаченому в освітніх концепціях.

Проблемною залишається і кадрова складова. Хоча в офіційних звітах йдеться про систематичне підвищення кваліфікації викладачів, реальна кількість викладачів, які проходили міжнародні мовні стажування, є незначною. Переважна більшість педагогів продовжує працювати за традиційними методиками із мінімальним використанням інтерактивних технологій або комунікативного підходу. Відсутність достатньої кількості викладачів, які вільно володіють англійською на рівні B2–C1 за шкалою CEFR,

знижує якість навчального процесу та унеможлиблює повноцінне впровадження стандартизованих програм типу STANAG 6001.

Позааудиторне англомовне середовище, яке позиціонується як важлива складова системи, також залишається слабо розвиненим. Ідеї «Speaking Club» або «Command English Day» реалізуються епізодично, переважно у вигляді разових заходів або формальних зустрічей, де активність обмежується кількома виступами курсантів. У багатьох підрозділах позааудиторна робота зводиться до звичайного повторення граматичних тем, а не до живої розмовної практики чи моделювання реальних комунікативних ситуацій. Через це у курсантів зберігається страх мовлення, невпевненість у власних знаннях і відсутність реального комунікативного середовища, яке б сприяло подоланню мовного бар'єру. Не менш суттєвою проблемою є недостатня інтеграція англійської мови у професійно орієнтовані дисципліни. І хоча задекларовано, що окремі навчальні предмети мають частково викладатися англійською, на практиці викладачі рідко використовують фахову термінологію або інструкції іноземною мовою. Це пов'язано не лише з браком підготовлених кадрів, а й з відсутністю методичних рекомендацій і дидактичних матеріалів, що адаптовані під конкретні військові спеціальності. У результаті англійська мова залишається ізольованим предметом, а не інтегрованим елементом професійної підготовки офіцера.

Певні труднощі спостерігаються й у використанні дистанційних і цифрових форматів навчання. Хоча в документах інституту зазначено про створення «системи централізованого інформаційного забезпечення», ця платформа наразі не функціонує як цілісний інструмент. Дистанційні курси мають обмежений контент, відсутній системний зворотний зв'язок і не передбачають адаптивного навчання. Деякі викладачі змушені використовувати особисті акаунти або сторонні ресурси без офіційної технічної підтримки.

Формально курсанти складають поточні та підсумкові іспити, однак оцінювання часто має суб'єктивний характер і не відповідає стандартизованим

рівням STANAG 6001. Не проводяться повноцінні тестування за міжнародними критеріями, тому фактичний рівень володіння англійською залишається нижчим за заявлений «функціональний рівень 2». У багатьох випадках курсант може успішно скласти внутрішній іспит, але не здатний підтримати базову розмову англійською в професійному контексті. Слабким місцем є також мотивувальна складова навчання. Попри розуміння важливості володіння англійською мовою, більшість курсантів сприймає предмет як формальну вимогу навчального плану, а не як інструмент професійного розвитку. Відсутність системи заохочень, реальних можливостей міжнародних стажувань або конкурсів, де англійська мова є практично потрібною, призводить до зниження внутрішньої мотивації.

Значною проблемою наразі є розрив між офіційними ініціативами і ресурсною базою їх реалізації. Для організації speaking club, мобільних лабораторій чи тренажерів потрібні кошти, спеціальні програми, навчальні матеріали, доступ до інтернету, а також методичне супроводження. Проте фінансування таких ініціатив часто здійснюється на мінімальному рівні або перекладається на ентузіазм викладачів. Це створює ситуацію, коли інноваційна концепція існує у документах, а її втілення обмежується локальними ініціативами окремих кафедр.

З огляду на виявлений незадовільний стан методичної бази викладання англійської мови у Київському інституті НГУ, зокрема обмежену кількість сучасних навчальних матеріалів, відсутність систематизованих електронних ресурсів та недостатню інтеграцію онлайн-засобів у навчальний процес, було ухвалено рішення провести педагогічний експеримент.

Його мета – перевірити ефективність розробленої автором моделі удосконалення мовної підготовки курсантів шляхом інтеграції онлайн-застосунків, комунікативних методів і позааудиторної практики. Експеримент мав продемонструвати те, наскільки впровадження сучасних технологічних та методичних рішень здатне компенсувати недоліки існуючого забезпечення й підвищити реальний рівень володіння англійською мовою серед курсантів.

У педагогічному експерименті, спрямованому на вдосконалення процесу формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів, брали участь 48 курсантів II курсу факультету гуманітарних дисциплін Київського інституту НГУ, які вивчають англійську мову за професійним спрямуванням. За результатами вхідного тестування їхній рівень володіння англійською мовою визначено як B1–B2 відповідно до шкали CEFR. Для перевірки ефективності розробленої методики вибірку було розподілено на експериментальну (24 особи) та контрольну (24 особи) групи. Експериментальна група навчалася з використанням інноваційних онлайн-застосунків і елементів позааудиторної інтерактивної практики, тоді як контрольна – за традиційною програмою.

Навчально-методичне забезпечення експерименту включало чинну програму дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» для військових закладів освіти, тематичні комплекси завдань для Speaking Club, адаптовані тексти для аудіювання, тести для оцінювання рівня мовленнєвої компетентності, анкету для діагностики навчальної мотивації, та контрольні завдання для визначення ефективності онлайн-застосунків. У процесі навчання використовувалися інтерактивні платформи (Quizlet, LearningApps, Kahoot, BBC Learning English, YouGlish), мультимедійні презентації, відеофрагменти з автентичних військових навчальних матеріалів та електронні тести в середовищі Google Classroom. Добір матеріалів здійснювався відповідно до принципів автентичності, комунікативності, наочності й професійної релевантності, що забезпечувало зв'язок змісту навчання з реальними умовами службової діяльності майбутніх офіцерів. Для викладачів було розроблено методичні рекомендації щодо інтеграції онлайн-застосунків у процес аудиторного та самостійного навчання, а для курсантів – покрокові інструкції щодо роботи з платформами, критерії оцінювання участі у Speaking Club та чек-листи для самооцінювання мовленнєвих умінь.

За результатами проведеного експерименту було зафіксовано помітне покращення рівня іншомовної комунікативної компетентності курсантів

експериментальної групи порівняно з контрольною. Після завершення навчального циклу частка курсантів, які досягли рівня B2 за шкалою CEFR, зросла з 37,5% до 70,8%, тоді як у контрольній групі – лише до 45,8%. Позитивні зміни спостерігалися у розвитку навичок аудіювання та говоріння, що підтверджує ефективність використання онлайн-застосунків (Quizlet, LearningApps, BBC Learning English) та інтерактивних форм роботи (Speaking Club, Command English Day). Курсанти відзначили зростання мотивації до вивчення мови та підвищення впевненості у спілкуванні. Детальний аналіз результатів експерименту, кількісні показники динаміки знань і приклади використаних завдань буде подано далі.

Загалом, можна констатувати, що Київський інститут Національної гвардії України декларує створення інноваційного освітнього середовища, орієнтованого на стандарти НАТО та міжнародну сумісність; цифрову трансформацію навчального процесу; інтеграцію онлайн-інструментів у систему військової освіти; розвиток безперервної мовної підготовки; практико-орієнтовану методику навчання англійської мови. Проте реальний стан методичного забезпечення мовної підготовки в Київському інституті Національної гвардії України залишається далеким від задекларованих стандартів. Попри заяви про створення сучасних навчально-методичних комплексів, адаптованих до вимог НАТО, у більшості випадків викладачі користуються застарілими посібниками та матеріалами, які не відповідають сучасним лінгводидактичним підходам і не враховують професійної специфіки військової служби. Часто навчальні програми залишаються копією університетських курсів загальної англійської мови, без належної військово-технічної термінології чи практичних сценаріїв комунікації. Сучасні підручники та онлайн-ресурси використовуються лише фрагментарно, переважно за ініціативою окремих викладачів, які самостійно адаптують матеріали під навчальні цілі.

Особливо відчутною є нестача системних методичних рекомендацій для викладання професійно орієнтованої англійської мови. Відсутня єдина

узгоджена програма, що регламентувала б рівні підготовки, компетентнісні орієнтири та способи оцінювання результатів за стандартами STANAG 6001. Більшість навчальних матеріалів створюються на ентузіазмі викладачів без редакційної перевірки, лінгвістичного аудиту або педагогічної апробації. Це призводить до фрагментарності змісту, дублювання тем і відсутності єдиного методичного підходу. Через обмежене фінансування не видаються нові друковані посібники, а електронні матеріали не мають офіційного статусу. У результаті курсантам бракує цілісної системи методичної підтримки, що ускладнює не лише процес навчання, а й реальне досягнення заявлених рівнів мовної компетентності.

2.2. Поточний стан використання цифрових інструментів

У підрозділі 2.1 було наголошено на тому, що офіційно Київський інститут Національної гвардії України декларує курс на цифровізацію освітнього процесу, впровадження інтерактивних технологій і використання онлайн-застосунків у мовній підготовці курсантів. У звітних документах і навчально-методичних матеріалах наголошується, що процес вивчення англійської мови здійснюється з опорою на інформаційно-комунікаційні технології, мультимедійні засоби, навчальні платформи типу Google Classroom або Moodle, а також сучасні онлайн-ресурси, зокрема BBC Learning English, Quizlet, Kahoot, Duolingo, British Council. Також зазначається про створення електронного навчально-методичного середовища, що має забезпечити дистанційний доступ до матеріалів, можливість самостійного навчання, онлайн-тестування, відеолекції та комунікацію між викладачами й курсантами. Однак фактичний стан використання цифрових інструментів істотно відрізняється від задекларованої концепції. На практиці цифровізація має фрагментарний, епізодичний характер і значною мірою залежить від ініціативності окремих викладачів. Повноцінна єдина платформа для навчання англійської мови в межах інституту не функціонує як централізована система.

Дистанційне навчання, попри формальну наявність технічних засобів, здійснюється переважно через приватні облікові записи викладачів у Google Classroom або через обмін матеріалами у месенджерах. Системного контролю прогресу курсантів та аналітики результатів навчання поки не впроваджено.

Значна частина занять із використанням цифрових технологій обмежується демонстрацією презентацій PowerPoint, переглядом відео або розв'язанням тестів у режимі офлайн, без активної взаємодії. Використання платформ Quizlet чи LearningApps часто має допоміжний характер, а не є частиною повного навчального сценарію. Наявні комп'ютерні класи оснащені застарілою технікою, не всі аудиторії мають стабільне підключення до інтернету, що обмежує можливості проведення інтерактивних занять у реальному часі.

Попри все, озвучене вище, окремі викладачі показують позитивні приклади. Вони створюють власні електронні словники, інтерактивні тести, завдання для самоперевірки, залучають ресурси BBC Learning English чи YouGlish для формування навичок сприйняття живого мовлення, а також проводять Speaking Club у змішаному (онлайн/офлайн) форматі. Дані ініціативи носять індивідуальний, неінституційний характер, що унеможлиблює системну інтеграцію цифрових інструментів у навчальний процес на рівні кафедри чи факультету. Крім того, не створено повноцінної електронної бази методичних матеріалів. Кожен викладач зберігає власні напрацювання локально або у хмарних сервісах без централізованого доступу для колег. Через це курсант не має єдиного простору, де можна відстежувати свій прогрес, отримувати матеріали чи проходити онлайн-тести. Також відсутня єдина політика безпеки та захисту даних, що ускладнює офіційне використання комерційних онлайн-застосунків.

Суть занять тих викладачів, які дійсно впроваджують цифрові інструменти у процес навчання англійської мови, полягає в тому, що вони перетворюють традиційний формат аудиторної роботи на інтерактивний, змістовно насичений і максимально наближений до реального мовного

середовища. Такі педагоги активно використовують цифрові ресурси, онлайн-платформи, мультимедійні матеріали й засоби масової інформації, щоб формувати у курсантів не лише лінгвістичні знання, а й культурно-професійну компетентність, пов'язану з військовим дискурсом (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Цифрові інструменти у викладанні англійської мови, які застосовуються окремим викладачами у Київському інституті НГУ

Інструменти	Назва ресурсу / платформи	Основне призначення	Переваги	Типові обмеження / труднощі
1	2	3	4	5
1. Медіа- та контент-орієнтовані ресурси	BBC Learning English	Аудіювання, збагачення словника, робота з автентичними текстами	Автентичність, актуальність, безкоштовність	Швидкий темп мовлення, потреба в інтернеті
	British Council Podcasts / BBC Sounds	Сприйняття автентичного мовлення, розвиток говоріння	Формує реалістичне слухання, критичне мислення	Не завжди доступна військова тематика
	Fluentize	Комплексна робота з відео, розвиток критичного мислення	Інтеграція аудіювання, читання, письма	Обмежений безкоштовний контент
	Linguahouse / ESL Collectives / Easy Teacher Worksheets	Граматика, лексика, розуміння текстів	Розроблено за рівнями CEFR, методична гнучкість	Не всі матеріали регулярно оновлюються
	YouTube (BBC News, Vox, RealLife English)	Мультимедійне навчання, реальні контексти	Безкоштовність, багатство контенту	Потрібен ретельний добір відео
	YouGlish	Формування вимови, контекстного вживання	Живе мовлення, інтонаційна практика	Залежність від YouTube, реклама
	Telegram-канали (Grade Education Centre, Ukrainian English Hub)	Самоосвіта, повторення, актуальна лексика	Оперативність, доступність у будь-який час	Нерівномірна якість контенту

Продовження табл.2.1

1	2	3	4	5
2. Інтерактивні платформи та ігрові середовища	Quizlet	Засвоєння нової лексики, створення глосаріїв	Ігрова форма навчання, повторення, мобільність	Потрібна підготовка матеріалів викладачем
	LearningApps.org	Інтерактивні вправи, тести, кросворди	Мотиваційність, зворотний зв'язок	Відсутність аналітики успішності
	Kahoot!	Командні вікторини, закріплення тем	Елемент гри, конкуренція, швидка перевірка знань	Залежність від інтернету, потребує техніки
3. Навчальні платформи та системи управління навчанням (LMS)	Google Classroom / Moodle	Централізована організація навчального процесу	Системність, збереження результатів, гнучкість	Обмежений функціонал у базовій версії; нестабільний інтернет
	Esl Video	Аудіювання через відео-тести	Легкість у використанні, інтеграція відео	Контент не завжди фаховий
4. Комунікаційно-рефлексивні інструменти	Padlet	Спільна робота, створення глосаріїв, ідей	Візуалізація думок, інтерактивність	Потребує технічної грамотності
	Mentimeter	Миттєвий зворотний зв'язок, рефлексія	Залучення всіх учасників, інтерактивність	Ліміт функцій у безкоштовній версії
	Online discussion tools (Zoom chat, Google Meet)	Онлайн-дискусії, Speaking Club	Підвищення мовної активності, автентичність	Обмежена участь при слабкому інтернеті

*побудовано автором

Основний акцент у цих заняттях робиться на розширенні професійного словникового запасу, зокрема засвоєнні сучасної військової термінології та сленгу, що виникли у зв'язку з війною в Україні. Викладачі систематично залучають оригінальні англomовні новинні ресурси, зокрема BBC News, The Guardian, Reuters, The Kyiv Independent, як джерела автентичних текстів для читання та аудіювання. Такі матеріали не лише поповнюють лексику студентів, а й допомагають розуміти контекст воєнної риторики, геополітичних подій і міжнародних відносин. Часто на початку заняття слухачі переглядають або слухають 5–7-хвилинні політичні чи військові новини, після чого укладають

гласарій із новими словами, відпрацьовують їх вимову та використання в коротких усних висловлюваннях. Таким чином, медіаконтент стає основою для комунікативної практики, а не лише допоміжним засобом.

Викладачі, що орієнтуються на цифрову методику, створюють інтерактивні навчальні сценарії, де традиційні завдання доповнюються ресурсами Linguahouse, Fluentize, Easy Teacher Worksheets, ESL Collectives. Вони добирають матеріали відповідно до рівня підготовки курсантів від B1 до C2 і використовують їх для відпрацювання навичок читання, аудіювання, перекладу та говоріння. Наприклад, для середнього рівня застосовуються відеоуроки на теми «War and Conflict» або «The History of the Conflict Between Russia and Ukraine», після перегляду яких курсанти виконують завдання на розуміння, обговорюють побачене та створюють власні короткі резюме або міні-презентації.

У центрі методики таких викладачів заходиться активне використання автентичних медіа, зокрема подкастів і відеоновин, які дозволяють студентам тренувати сприйняття живого мовлення. Часто використовуються ресурси British Council Podcasts, BBC Sounds або мобільні застосунки, що дають можливість слухати матеріали офлайн. Після прослуховування подкастів курсанти обговорюють ключові поняття, висловлюють власну позицію щодо подій, моделюють діалоги між журналістами, політиками чи військовими. Такий формат сприяє розвитку не лише мовних, а й аналітичних навичок, умінню формулювати аргументи та вести дискусію англійською мовою. Крім того, ці викладачі активно застосовують інтерактивні онлайн-завдання, зокрема тести, кросворди, лексичні ігри, що створюються на платформах Quizlet, LearningApps чи Kahoot. Вони використовуються не як розвага, а як інструмент формування стійких лексичних зв'язків і перевірки засвоєння нових термінів. Для закріплення матеріалу курсанти готують короткі есе, виступи або презентації, у яких використовують нову лексику з військової тематики.

В рамках дослідження використання цифрових інструментів у процесі вивчення англійської мови особливе місце у Київському інституті Національної гвардії України посідає застосування інтерактивної програми Kahoot!. Даний ресурс активно використовується викладачами як інструмент контролю знань, стимулювання пізнавальної активності курсантів та формування командного духу під час занять. Його інтеграція у навчальний процес дозволила поєднати елементи гри, змагання та повторення матеріалу, що особливо важливо для утримання уваги курсантів у межах інтенсивного військового розкладу.

Заняття з використанням Kahoot! проводяться здебільшого на етапах закріплення або повторення навчального матеріалу, коли необхідно перевірити засвоєння нової лексики, граматичних структур чи спеціальної військової термінології. Викладачі створюють тематичні вікторини, наприклад, “Weapons and Military Gear”, “Radio Communication Phrases”, “Ranks and Commands in NATO Armies”, “Conflict and Peacekeeping Vocabulary”. Кожна вікторина складається з 15–25 запитань із кількома варіантами відповідей, супроводжених зображеннями або короткими аудіофрагментами. Курсанти підключаються до гри за допомогою смартфонів або планшетів, вводячи код доступу, після чого беруть участь у змаганні в реальному часі. Після завершення тестування викладач проводить короткий розбір запитань, обговорює помилки, звертаючи увагу на правильну вимову, семантичні відтінки та приклади контекстного вживання лексики.

В цілому, поточний стан використання цифрових інструментів можна охарактеризувати як перехідний: на рівні концепцій і програм задекларовано створення сучасного цифрового освітнього середовища, але фактична реалізація зводиться до окремих ініціатив без належного технічного, організаційного й методичного супроводу. Інститут перебуває на етапі поступового впровадження інформаційних технологій, де потенціал онлайн-застосунків визнається, але ще не став системною практикою у підготовці військових фахівців з англійської мови.

2.3. Педагогічні умови результативної інтеграції онлайн-застосунків у військовому ЗВО

Результативна інтеграція онлайн-застосунків у систему викладання англійської мови у військовому ЗВО можлива лише за умов педагогічно обґрунтованої організації інтерактивного та ситуативного навчання. Головною умовою є перенесення центру навчальної активності з викладача на курсантів, що реалізується через модель співпраці, комунікації та практичного застосування мовних знань. Викладач у цьому процесі виступає фасилітатором, тобто його роль полягає в тому, що організовувати середовище для самостійного пошуку, моделює комунікативні ситуації та координує роботу групи, а не лише передає знання.

Ефективність навчання військової англійської мови прямо залежить від активної інтерактивної взаємодії між курсантами. Навіть у цифровому середовищі цю взаємодію забезпечують колективні форми роботи, зокрема обговорення, дебати, кейс-аналізи та рольові ігри, які легко організувати за допомогою онлайн-застосунків, зокрема Padlet, Google Classroom, Kahoot! та Quizlet. У цьому процесі курсанти не просто проходять тести, а спільно аналізують реальні або змодельовані військові ситуації, активно застосовуючи професійну термінологію, фразеологію команд та специфічні вирази. Дана робота стає максимально результативною, якщо дотримуватися ситуативності навчання, тобто побудови всіх занять на основі автентичних контекстів військової діяльності. Для цього викладачі використовують спеціалізовані електронні підручники та навчальні платформи, зокрема Campaign, At Ease, Breakthrough чи Mil-to-Mil, що містять інтерактивні вправи та симуляційні завдання. Наприклад, під час аналізу історичних битв (як-от битва під Геттінзбургом) курсанти за допомогою інтерактивних карт моделюють рух військ, обговорюють тактичні рішення та формують власні оцінки англійською мовою. Окрім змісту, важливе значення має і структура подачі матеріалу, яка має відповідати PPP-моделі (Presentation – Practice – Production).

На етапі Presentation онлайн-застосунки допомагають викладачеві представити новий матеріал, демонструючи відео або цифрові симуляції ситуацій із цільовою лексиною. Етап Practice – це відпрацювання матеріалу через інтерактивні платформи (Quizlet, LearningApps, Kahoot!), виконання лексико-граматичних завдань та тренування вимови. На фінальному етапі Production курсанти застосовують мову як робочий інструмент у змодельованих службових обставинах: розробляють план операції, складають рапорт, проводять брифінг або ведуть переговори.

Таблиця 2.2

Педагогічні умови результативної інтеграції онлайн-застосунків у
військовому ЗВО

Педагогічна умова	Зміст і реалізація в навчальному процесі	Наслідки
1	2	3
1. Фасилітаторська роль викладача	Викладач виступає організатором та модератором навчальної взаємодії, спрямовує курсантів у роботі з онлайн-ресурсами (Google Classroom, Kahoot, Quizlet), координує групову діяльність і підтримує комунікацію.	Підвищення самостійності курсантів, зростання рівня залученості та відповідальності за результат навчання.
2. Ситуативність навчання	Використання цифрових матеріалів, що відображають реальні військові ситуації (Campaign, Mil-to-Mil, Fluentize), моделювання сценаріїв бойових дій, переговорів, складання наказів.	Формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності, розвиток умінь діяти в умовах реального службового контексту.
3. Комунікативна взаємодія курсантів	Робота в парах і групах, онлайн-дискусії, рольові ігри, дебати через Padlet, Mentimeter, Zoom. Використання інтерактивних платформ для обміну думками.	Активізація мовленнєвої діяльності, розвиток командної взаємодії та навичок професійного спілкування англійською.
4. Модель “Presentation–Practice–Production (PPP)”	Етапна організація занять: подання нового матеріалу (відео, презентації), відпрацювання на платформах (Quizlet, LearningApps, Kahoot!), практичне застосування у змодельованих ситуаціях.	Послідовне засвоєння мовного матеріалу, стабільне формування навичок аудіювання, говоріння та письма.

Продовження табл.2.2

1	2	3
5. Добір контенту за рівнем і професійною релевантністю	Вибір матеріалів за рівнями CEFR (B1–C1), з орієнтацією на військову лексику, комунікативні шаблони, термінологію НАТО; залучення автентичних джерел (BBC, British Council, YouGlish).	Підвищення точності, варіативності й автентичності мовлення; готовність до професійної комунікації з іноземними партнерами.
6. Технологічна підтримка освітнього процесу	Використання LMS (Google Classroom, Moodle), створення цифрових бібліотек, інтерактивних тестів, онлайн-глосаріїв; доступ до мультимедійних ресурсів.	Цифровізація освітнього середовища, систематизація навчальних матеріалів, підвищення ефективності контролю знань.

*побудовано автором

Реальний стан впровадження онлайн-застосунків у навчальний процес Київського інституту Національної гвардії України поки що можна охарактеризувати як частково реалізований і нерівномірний. Попри те, що у внутрішніх документах і звітах інституту задекларовано перехід до цифрового навчання, практичне використання онлайн-інструментів залишається фрагментарним і несистемним, здебільшого залежним від ініціативності окремих викладачів, їхнього технічного рівня та доступності ресурсів.

Елементи інтерактивного та ситуативного навчання дійсно застосовуються, проте переважно епізодично в рамках окремих тем або модулів. Наприклад, викладачі іноземних мов іноді використовують Kahoot! для підсумкового тестування чи Quizlet для повторення військової термінології, однак ці інструменти ще не стали стандартним компонентом методичної системи. Заняття, побудовані за моделлю PPP (Presentation–Practice–Production), проводяться переважно у невеликих групах і не мають централізованого методичного супроводу. Водночас багато викладачів усе ще спираються на традиційні підручники, друковані тексти та фронтальні форми роботи, уникаючи цифрових платформ через нестачу технічного оснащення або часу на підготовку інтерактивних завдань.

Застосування ситуативного підходу, одного із ключових елементів сучасної методики, також обмежене. Використання спеціалізованих

навчальних матеріалів, таких як Campaign чи Mil-to-Mil, відбувається епізодично, частіше під час додаткових занять або факультативів. Реальні військові сценарії, аналіз історичних битв, рольові ігри чи моделювання тактичних ситуацій англійською мовою – це здебільшого ініціатива окремих викладачів, а не системна практика кафедри. Через це на більшості занять зберігається академічний формат, орієнтований на відтворення знань, а не на комунікативну дію.

Частина аудиторій не має стабільного доступу до Wi-Fi або сучасних мультимедійних засобів, тому навіть ті викладачі, які прагнуть впроваджувати онлайн-застосунки, змушені обмежуватися демонстраціями з власних пристроїв. Крім того, у закладі відсутня єдина освітня платформа чи LMS, де можна було б централізовано зберігати матеріали, тести, глосарії або звіти про прогрес курсантів. Через це цифрові ресурси використовуються точково (переважно через Google Classroom чи месенджери) та без інтегрованої системи контролю та оцінювання. Лише частина педагогів володіє достатнім рівнем цифрової компетентності та вмінням адаптувати традиційні методики до онлайн-середовища. Переважна більшість фахівців володіє англійською мовою на рівні B2, але не має досвіду використання інтерактивних платформ у військово-професійному контексті. Через це навіть добре розроблені онлайн-застосунки не завжди використовуються з урахуванням дидактичних цілей, а скоріше як технічне доповнення до звичайних занять.

Таким чином, можна констатувати, що в Київському інституті НГУ існує потенціал для повноцінної інтеграції онлайн-застосунків, однак наразі він реалізований лише частково. Є окремі позитивні приклади інноваційної роботи, зокрема створення інтерактивних завдань, проведення Speaking Clubs у гібридному форматі, використання подкастів і відеоуроків із військовою тематикою. Проте, без централізованої стратегії цифровізації, методичної підтримки й матеріального забезпечення, дані ініціативи залишаються ізольованими і не перетворюються на системну практику. Загалом, успішна інтеграція онлайн-застосунків у навчальний процес військового ЗВО можлива

лише за умови поєднання методичних, технологічних і комунікативних компонентів. Реалізація зазначених педагогічних умов дозволяє не лише підвищити якість мовної підготовки, а й сформувати у курсантів сучасні компетентності: цифрову, комунікативну та професійно-мовну

2.4. Модель технології формування комунікативної компетентності

На основі виявлених проблем і позитивних чинників, що характеризують сучасний стан викладання англійської мови у Київському інституті Національної гвардії України, можна сформулювати модель технології формування комунікативної компетентності курсантів у процесі інтеграції онлайн-застосунків. Дана модель ґрунтується на поєднанні класичних принципів комунікативного підходу з можливостями цифрових технологій і передбачає перехід від репродуктивного засвоєння знань до активної мовленнєвої діяльності у реалістичних, професійно орієнтованих ситуаціях.

В центрі моделі знаходиться курсант як активний суб'єкт навчання, який опановує іноземну мову не через механічне виконання вправ, а через дію, взаємодію і вирішення комунікативних завдань. Викладач при цьому виконує функцію фасилітатора. Він організовує освітній простір, добирає цифрові ресурси, координує групову роботу, забезпечує зворотний зв'язок і створює умови для автономного розвитку мовних навичок. Основою педагогічного впливу є інтерактивність і ситуативність, що реалізується через використання автентичних відео-, аудіо- та текстових матеріалів військової тематики, інтерактивних платформ (Kahoot, Quizlet, Fluentize, Padlet) та симуляційних кейсів, які відображають реальні умови військової служби.

Модель передбачає етапність навчального процесу, організовану за схемою Presentation – Practice – Production (PPP).

На етапі Presentation курсанти знайомляться з новим мовним і граматичним матеріалом через відео, цифрові презентації або подкасти, що вводять тему у професійний контекст.

Етап Practice реалізується через тренувальні вправи в онлайн-середовищі (Quizlet, LearningApps, Google Classroom), що сприяють засвоєнню лексики, граматики та вимови.

На завершальному етапі Production курсанти виконують практичні завдання, зокрема ведуть переговори, складають накази, звіти, обговорюють бойові сценарії, тобто застосовують англійську мову як реальний інструмент комунікації у військовому середовищі. Необхідною складовою моделі є, зокрема, мотиваційний компонент, який забезпечується ігровими формами навчання, цифровим зворотним зв'язком та можливістю самостійного моніторингу власного прогресу через онлайн-платформи. Паралельно формується інформаційно-цифрова компетентність курсантів, тобто здатність ефективно використовувати цифрові ресурси для навчання, самоконтролю та професійного розвитку.

Одним із найважливіших методичних інструментів моделі є рольова гра як форма моделювання реального службового сценарію. Наприклад, під час вивчення теми “Medical Evacuation” курсанти отримують завдання змоделювати дії екіпажу патрульного автомобіля, який прибуває на місце ДТП. Один із курсантів виконує роль командира, інший – медика, ще кілька – потерпілих. Завдання полягає у визначенні послідовності дій до прибуття медичної служби, формулюванні коротких рапортів, звертанні до “постраждалих” із відповідними фразами англійською, а також описі ситуації для вищого командування. Для виконання завдання курсанти активно використовують попередньо засвоєну лексику (“head injury”, “spinal pain”, “conscious”, “petrol smell”), модальні дієслова (“must evacuate”, “should report”, “could move”), а також гіпотетичні конструкції (“If he is unconscious, we should check his pulse”). Викладач у цей час фасилітує процес, коригує помилки, підказує граматичні структури, але не втручається у хід комунікації, даючи змогу курсантам самостійно приймати рішення та аргументувати свої дії.

Подібна форма роботи дозволяє не лише перевірити знання лексики, а й розвивати комунікативну гнучкість, логіку мовлення, уміння діяти у стресових

умовах, тобто ті компетентності, які безпосередньо впливають на професійну готовність військовослужбовця. Такий тип занять чудово узгоджується з цифровими можливостями: інструкції можуть подаватися через Google Classroom, візуальні матеріали – через Padlet або інтерактивну презентацію, а контроль виконання здійснюється через короткі онлайн-тести у Kahoot!.

Друга група завдань у межах моделі базується на методі проблемних (task-based) завдань, що поєднує мовну практику з аналітичним мисленням. Наприклад, під час роботи з текстом “Exploring Adana” курсанти отримують інструкцію розробити план короткої відпустки для військового підрозділу, який перебуває на базі в Туреччині. Вони мають, спираючись на наданий опис місцевості, визначити найоптимальніший маршрут, враховуючи відстань, безпекові ризики, види відпочинку, культурні об’єкти тощо. Завдання ускладнюється тим, що групи повинні узгодити рішення англійською мовою, презентувати його іншим та аргументувати вибір. Такий формат одночасно тренує навички читання з розумінням, аудіювання, говоріння та письма, а також розвиває вміння ухвалювати рішення (ключову компетенцію для військовослужбовця). Викладач у цьому процесі виступає координатором: контролює етапи роботи, підтримує темп виконання, надає мовні підказки, але не нав’язує готових рішень.

Необхідним елементом описаної моделі є застосування онлайн-ресурсів для самостійної підготовки до таких занять. Наприклад, напередодні рольової гри курсанти можуть тренувати тематичну лексику на платформі Quizlet, переглядати короткі відео BBC Learning English або слухати подкасти British Council про emergency communication. На етапі підсумку заняття викладач може використати Mentimeter для збору рефлексії (студенти оцінюють, які фрази були найскладнішими, що варто повторити, як змінився їхній рівень упевненості у говорінні).

Отже, запропонована модель технології формування комунікативної компетентності у військовому ЗВО базується на взаємодії п’яти взаємопов’язаних елементів: фасилітаторська роль викладача, комунікативна

активність курсантів, ситуативно-професійний контент, інтерактивні цифрові засоби та поетапна організація навчання.

Висновки до розділу 2

Отже, у другому розділі було здійснено всебічний аналіз сучасного стану мовної підготовки курсантів у Київському інституті Національної гвардії України та окреслено педагогічні передумови ефективної інтеграції цифрових технологій у процес формування іншомовної комунікативної компетентності.

Дослідження показало, що офіційно навчальний заклад декларує перехід до інноваційних методів навчання, упровадження дистанційних курсів, інтерактивних форм роботи, використання автентичних матеріалів і наближення навчального процесу до стандартів НАТО. У документах і звітах підкреслюється прагнення створити сучасне англomовне середовище, зорієнтоване на практичну комунікацію та професійну підготовку військовослужбовців.

Разом із тим, фактичний стан освітнього процесу виявив суттєві розбіжності між задекларованими цілями та реальною практикою. Цифрові інструменти, зокрема Kahoot, Quizlet, LearningApps, Google Classroom, Padlet, використовуються епізодично, переважно за ініціативи окремих викладачів. Системної методичної політики щодо впровадження онлайн-застосунків поки що не сформовано, а рівень технічного забезпечення та цифрової грамотності педагогічних кадрів залишається нерівномірним. Частина занять досі побудована на традиційних формах роботи, що обмежує потенціал інтерактивного навчання.

На основі аналізу було визначено педагогічні умови результативної інтеграції онлайн-застосунків у військовому ЗВО, серед яких:

- фасилітаторська роль викладача та активна позиція курсантів у процесі навчання;
- ситуативність і професійна спрямованість навчального контенту;

- комунікативна взаємодія в групах;
- поетапна організація навчального процесу за моделлю Presentation–Practice–Production (PPP);
- добір автентичного матеріалу відповідно до рівня володіння мовою;
- технологічна підтримка навчання через LMS-платформи та мультимедійні ресурси.

На підставі отриманих результатів була сформульована модель технології формування комунікативної компетентності курсантів засобами інтеграції онлайн-застосунків. Її сутність полягає у поєднанні ситуативного, проблемно-завданнєвого та комунікативного підходів, що забезпечує практичну орієнтацію мовної підготовки. Реалізація моделі передбачає застосування рольових ігор, кейс-аналізів, інтерактивних симуляцій, групових дебатів та завдань, спрямованих на прийняття рішень англійською мовою в умовах, наближених до реальної службової діяльності.

Проведений аналіз дозволив зробити висновок, що цифровізація мовної освіти у військовому середовищі є не лише вимогою часу, а й ключовою умовою підвищення професійної підготовки майбутніх офіцерів. Проте її ефективність можлива лише за умови поєднання методичної інновації, технічного забезпечення, підвищення кваліфікації викладачів і системного моніторингу результатів.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

3.1. Дизайн дослідження і етапи експерименту

Педагогічний експеримент було проведено з метою перевірки ефективності розробленої методики формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів Київського інституту Національної гвардії України шляхом інтеграції онлайн-застосунків та інтерактивних форм навчання у процес вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. Експеримент був спрямований не лише на вдосконалення мовних умінь, а й на підвищення навчальної мотивації, розвиток умінь самостійного використання цифрових ресурсів і формування практичних комунікативних навичок, наближених до реальних умов службової діяльності майбутніх офіцерів.

У дослідженні взяли участь 48 курсантів II курсу факультету службово-бойової діяльності, які вивчають англійську мову як обов'язкову навчальну дисципліну професійного спрямування.

Для об'єктивності результатів вибірку було поділено на експериментальну (24 особи) та контрольну (24 особи) групи з приблизно однаковим рівнем підготовки (B1–B2 за шкалою CEFR). Навчання у контрольній групі здійснювалося за традиційною програмою, тоді як експериментальна група працювала за модифікованою моделлю, яка передбачала активне використання онлайн-платформ (Quizlet, LearningApps, Kahoot, BBC Learning English, YouGlish, Google Classroom), проведення занять у форматі Speaking Club і тематичних інтерактивних заходів типу Command English Day.

Структурно експеримент охоплював чотири етапи, які відображають логіку педагогічного дослідження. На підготовчому етапі було визначено мету, завдання, гіпотезу, обґрунтовано вибірку та розроблено навчально-методичне забезпечення. На констатувальному етапі здійснено діагностику вихідного

рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності курсантів за допомогою тестів, спостережень і анкетування. На формувальному етапі впроваджувалася авторська методика інтеграції онлайн-застосунків у навчальний процес, проводилися практичні заняття, рольові ігри, ситуативні завдання та позааудиторні форми роботи. Завершальний, контрольнотузагальнювальний етап, передбачав повторне тестування, кількісний і якісний аналіз результатів, порівняння динаміки показників у контрольній та експериментальній групах, а також узагальнення отриманих даних з метою підтвердження або спростування гіпотези дослідження.

На підготовчому етапі було розроблено детальний план (програму) експерименту, який включав мету, завдання, гіпотезу, характеристику вибірки, опис матеріалів, послідовність дій, методи вимірювання та обробки даних. Зокрема, було визначено об'єктом дослідження процес формування комунікативної компетентності засобами цифрових технологій, а предметом – педагогічні умови результативної інтеграції онлайн-застосунків у навчання іноземної мови у військовому ЗВО.

До плану експерименту входили такі компоненти:

- кількість і добір учасників (48 курсантів II курсу, поділені на дві рівнозначні групи за результатами попереднього тестування рівня B1–B2);
- обсяг і тривалість експерименту (навчальний семестр — 5 місяців, що включав 40 аудиторних занять і 10 позааудиторних активностей);
- місце проведення — аудиторії кафедри іноземних мов Київського інституту НГУ, мультимедійні класи та онлайн-платформи (Google Classroom, Kahoot, Quizlet, LearningApps);
- опис матеріалів — навчальні тексти, інтерактивні вправи, аудіо- та відеоматеріали з автентичних військових ресурсів, тести для вхідного та вихідного контролю, а також анкети для вимірювання мотивації.

Методика експерименту передбачала вплив незалежної змінної (інтеграції онлайн-застосунків та інтерактивних форм навчання) на залежну змінну, якою виступав рівень іншомовної комунікативної компетентності

курсантів. Для цього було розроблено набір навчальних сценаріїв і практичних завдань, зокрема рольові ігри, кейс-аналізи військових ситуацій, інтерактивні вікторини, Speaking Club із тематикою “Medical Evacuation”, “Peacekeeping Missions”, “Command Briefings” тощо.

Для забезпечення об’єктивності результатів передбачалися механізми контролю впливу зовнішніх факторів, зокрема стандартизація навчальних умов, однакові часові рамки для обох груп, ідентична тематика занять. Спостереження здійснювалося за єдиним планом через протоколи фіксації динаміки мовленнєвих умінь, а обробка результатів проводилася з використанням кількісного аналізу (підрахунок середніх показників, приростів у балах) та якісного аналізу (оцінка комунікативної активності, впевненості у мовленні, точності мовлення).

До експерименту також входив процедурний компонент, який передбачав систематичне спостереження за перебігом занять, реєстрацію проміжних результатів, проведення коротких діагностичних зрізів після кожного тематичного модуля. Для цього створено уніфіковані форми спостереження і протоколи.

Таким чином, експеримент мав як перевірочний, так і формувальний характер, адже у його межах апробовано й удосконалено методику використання цифрових засобів у процесі навчання іноземної мови у військовому ЗВО. Він поєднував елементи кількісного й якісного аналізу, що дозволило оцінити не лише рівень володіння мовою, але й мотиваційні та поведінкові зміни курсантів у процесі навчання.

3.2. Інструментарій вимірювання та оцінювання

В рамках педагогічного експерименту, спрямованого на вдосконалення процесу формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів Київського інституту НГУ, збір даних здійснювався за допомогою тестів, анкет, спостережень і карток оцінювання.

Для вимірювання рівня володіння англійською мовою було використано два типи тестів:

1. Вхідне тестування (на констатувальному етапі) для визначення базового рівня знань курсантів відповідно до шкали CEFR (B1–B2). Тест складався з чотирьох блоків: лексико-граматичний тест, аудіювання, читання з розумінням та усна відповідь на ситуативні запитання (дод. А);

2. Підсумкове тестування (на контрольно-узагальнювальному етапі) аналогічної структури, але доповнене завданнями на використання військової термінології, ситуативні діалоги та коротке письмове повідомлення (Briefing note / Report) (дод. Б).

Результати тестування оцінювалися за критеріями точності, повноти висловлення, граматичної правильності, лексичної адекватності та вимови. Для фіксації балів використовувалися спеціальні протоколи обліку, що дозволяли зіставити прогрес кожного курсанта.

З метою виявлення мотиваційних і психологічних аспектів навчання було застосовано авторську анкету, розроблену на основі методики Motivational Orientation for Language Learning (дод. В). Анкета містила 15 запитань відкритого та закритого типу, які охоплювали такі блоки:

- ставлення до предмета «Англійська мова за професійним спрямуванням»;
- частота самостійного використання цифрових ресурсів;
- оцінка власних мовних труднощів;
- ставлення до інтерактивних форм навчання;
- рівень задоволеності заняттями та самооцінка прогресу.

Результати анкетування дозволили виявити позитивну динаміку навчальної мотивації, зростання інтересу до практичного застосування мови та підвищення впевненості у спілкуванні.

Впродовж формувального етапу здійснювалося систематичне спостереження за навчальною діяльністю курсантів. Викладачі фіксували показники активності, рівень залученості в групову роботу, ініціативність у

висловлюваннях, дотримання мовленнєвих норм і правильність використання термінології.

Для цього застосовувалися щоденники спостережень і карти динаміки участі, у яких позначалися ключові параметри розвитку:

- частота участі у дискусіях,
- кількість правильно побудованих висловлювань,
- реакція на комунікативні завдання,
- здатність вести діалог.

Для забезпечення об'єктивності контролю використовувалися картки оцінювання сформованості іншомовних умінь за п'ятибальною шкалою:

- Speaking – плавність, логічність, точність, комунікативна адекватність;
- Listening – розуміння основного змісту та деталей автентичних аудіо;
- Reading – здатність вилучати потрібну інформацію, робити висновки;
- Writing – граматична й стилістична правильність, структура письмового тексту.

Кожен критерій мав дескриптори рівнів (A2–C1), що дозволяло порівнювати показники курсантів з європейськими стандартами CEFR. Оцінювання проводилося двічі: після завершення кожного тематичного модуля та після фінального тестування.

Критерії оцінювання результатів педагогічного експерименту визначалися з урахуванням мети дослідження (удосконалення процесу формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів військового закладу вищої освіти шляхом інтеграції цифрових інструментів навчання). Відповідно до цього було виокремлено три основні критерії:

- мовленнєвий,
- комунікативно-діяльнісний

– мотиваційно-психологічний.

Перший критерій охоплював граматичну, лексичну, фонетичну та орфографічну складові. Показниками виступали: точність уживання граматичних структур у мовленні; правильність і адекватність слововживання у професійних контекстах; темп і плавність говоріння; здатність розуміти автентичні тексти (усні та письмові). Оцінювання здійснювалось за результатами тестових завдань і контрольних робіт, а також під час спостережень за усними виступами курсантів на заняттях Speaking Club.

Другий критерій передбачав інтеграцію мовних, соціолінгвістичних і стратегічних умінь, тобто здатність курсантів ефективно взаємодіяти у професійно орієнтованих ситуаціях спілкування. Основними показниками виступали: уміння адекватно реагувати на мовні стимули у стандартних і нестандартних службових ситуаціях (briefing, report, radio communication); дотримання норм професійного дискурсу; логічність, зв'язність і структурованість висловлювання. Вимірювання здійснювалося через усні монологи, рольові ігри, ситуативні діалоги та виконання комунікативних завдань з автентичних військових матеріалів.

Третій критерій (мотивація до навчання іноземної мови) визначався за допомогою авторської анкети, розробленої на основі методики Motivational Orientation for Language Learning. Показниками були: зацікавленість у предметі, усвідомлення професійної необхідності знань, готовність до самостійного використання цифрових ресурсів (Quizlet, Kahoot, BBC Learning English), а також позитивна динаміка самооцінки власного прогресу.

Шкала оцінювання результатів передбачала три рівні сформованості компетентностей: високий, середній та низький.

1. До високого рівня належали курсанти, які демонстрували стабільні знання граматичних структур, активно використовували професійну лексику, впевнено брали участь у комунікативних ситуаціях, могли самостійно аналізувати й створювати мовленнєві висловлювання.

2. Середній рівень характеризувався певними труднощами у використанні лексико-граматичних засобів, недостатньою активністю у говорінні, але при цьому – розумінням основного змісту автентичних матеріалів і готовністю до вдосконалення.

3. Низький рівень виявлявся у фрагментарному володінні мовним матеріалом, труднощах у побудові зв'язних висловлювань і недостатній мотивації до самостійної роботи.

Для підвищення об'єктивності аналізу кожен критерій оцінювався у 100-бальній шкалі з подальшим перерахунком у відсотковий еквівалент: 0–49% - низький рівень, 50–74% - середній, 75–100% - високий.

Надійність і валідність використаних інструментів забезпечувалася кількома шляхами.

По-перше, тести були розроблені з урахуванням вимог Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (CEFR), що гарантувало відповідність рівня складності реальним мовним компетентностям.

По-друге, анкетування ґрунтувалося на апробованій міжнародній методиці *Motivational Orientation for Language Learning*, адаптованій до військового контексту.

По-третє, обробка результатів здійснювалася за стандартизованими критеріями, що дозволило мінімізувати суб'єктивність викладачів-експертів.

Повторне тестування наприкінці експерименту підтвердило стійкість (reliability) отриманих результатів і валідність обраних інструментів, адже вони адекватно відображали реальні зрушення у сформованості мовленнєвих умінь, комунікативної компетентності та навчальної мотивації курсантів.

3.3. Реалізація методики

Обидві групи (експериментальна та контрольна) навчалися за програмою дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», проте у експериментальній групі було впроваджено авторську модель інтеграції онлайн-застосунків і систематичну позааудиторну роботу з використанням цифрових ресурсів.

Загалом експеримент охоплював 32 навчальні заняття, кожне тривалістю 90 хвилин. Заняття проводилися у змішаному форматі, тобто аудиторно та з елементами дистанційної взаємодії через освітнє середовище Google Classroom. Викладачі виступали не лише як носії навчального матеріалу, а як фасилітатори процесу, спрямовуючи курсантів до самостійного пошуку інформації, взаємодії та рефлексії.

Форми роботи були різноманітними та чергувалися відповідно до етапів засвоєння матеріалу:

1. Групова робота (3–4 особи) під час Speaking Club, рольових ігор та дискусій (наприклад, “Briefing before the mission”, “Medical evacuation procedure”), коли курсанти виконували завдання, моделюючи реальні ситуації службового спілкування.
2. Парна робота під час тренувальних вправ на аудіювання, переклад, граматику та взаємооцінювання відповідей (peer assessment).
3. Індивідуальна робота під час виконання тестів, самостійної підготовки коротких доповідей (briefing notes), написання звітів і роботи з онлайн-платформами (Quizlet, LearningApps, YouGlish).

У ході реалізації методики застосовувалися різні інтерактивні інструменти.

1. Платформа Quizlet використовувалася для відпрацювання військової термінології через створення тематичних наборів карток (Military Ranks, Equipment, Tactical Operations).

2. У Kahoot проводилися тестові вікторини з граматики та фразових дієслів, що підвищувало змагальний інтерес курсантів.

3. Через LearningApps створювалися інтерактивні вправи на співвіднесення термінів і визначень, заповнення пропусків у військових звітах, роботу з діалогами.

Значна увага приділялася Speaking Club – позааудиторній формі практики, що проводилася двічі на місяць. Темі занять були безпосередньо пов'язані з військовою службою: “Rules of Engagement,” “Mission Briefing,” “Emergency Situations,” “Cultural Awareness in Peacekeeping.” Ці зустрічі проводилися у неформальній атмосфері з елементами гри, презентаціями та обговоренням реальних кейсів. Курсанти готували короткі доповіді, обмінювалися досвідом, вчилися висловлювати власну думку англійською мовою в межах професійної ситуації. Протягом експерименту викладачі також використовували Google Classroom як централізовану платформу для обміну матеріалами, контролю виконання завдань і зворотного зв'язку. Курсанти завантажували туди свої письмові роботи, брали участь у форумних обговореннях, отримували додаткові лінки на навчальні відео та електронні тести.

Авторська методика формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів Київського інституту НГУ базувалася на поєднанні комунікативного, ситуативного та діяльнісного підходів до навчання англійської мови. Її зміст був орієнтований на розвиток практичних умінь, необхідних для виконання професійних обов'язків майбутніх офіцерів, а також на підвищення мотивації до вивчення іноземної мови через використання цифрових технологій та автентичних матеріалів.

Основу методики становила система вправ і завдань практичного спрямування, що імітували реальні комунікативні ситуації з військового життя. До них входили вправи на аудіювання команд і брифінгів, підготовку коротких доповідей (briefing notes), ведення службових діалогів, читання та переклад військових інструкцій, а також написання звітів і службових повідомлень

(reports). Тематика занять охоплювала найбільш актуальні для військовослужбовців теми: Structure of the Armed Forces, Military Ranks and Duties, Emergency Response, Peacekeeping Operations, Rules of Engagement, Tactical Communication.

Заняття поєднували різні методи навчання, серед яких провідними були комунікативні, проблемно-ситуативні, ігрові та інтерактивні. Наприклад, під час занять застосовувались рольові ігри (“Medical evacuation,” “Patrolling the area”), у яких курсанти розподіляли ролі офіцерів, лікарів або командирів підрозділів та мали англійською мовою спланувати дії у певній ситуації. Поширеним було також використання кейсового методу, тобто аналізу конкретних військових ситуацій з реальних матеріалів НАТО або Збройних Сил України.

Значна увага приділялася аудіюванню та говорінню, оскільки саме ці види мовленнєвої діяльності мають першочергове значення для військових. Для аудіювання використовувалися уривки з навчальних відео BBC Learning English та British Council Military English, а також реальні зразки радіопередач, наказів та інструкцій. Після перегляду або прослуховування курсантам пропонувалося виконати завдання на вибір правильної відповіді, заповнення пропусків або коротке усне резюме почутого.

Активно застосовувалися інформаційно-комунікаційні технології. Зокрема, платформи Quizlet, LearningApps і Kahoot використовувалися для повторення лексики, перевірки граматичних структур та організації інтерактивних вікторин. Усі матеріали, використані в експерименті, були адаптованими з реальних джерел військового контексту: різних посібників, текстів з офіційних сайтів НАТО, а також відео з навчальних тренінгів.

Отже, зміст авторської методики поєднував навчальну практику, реальні комунікативні ситуації та цифрові інструменти, що дозволило зробити процес вивчення англійської мови більш осмисленим, сучасним і професійно орієнтованим.

3.4. Результати та їхня статистична обробка

Після завершення формувального етапу педагогічного експерименту було проведено підсумкове тестування, спрямоване на перевірку ефективності розробленої методики інтеграції онлайн-застосунків у процес формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів. У дослідженні взяли участь 48 курсантів II курсу факультету службово-бойової діяльності Київського інституту НГУ: 24 особи експериментальної групи та 24 – контрольної.

Оцінювання проводилося за тими самими критеріями, що і під час вхідного тестування: лексико-граматична правильність, розуміння аудіо- та письмових текстів, уміння продукувати усне й письмове висловлювання, а також мотиваційна готовність до використання мови у професійному середовищі. Також враховувалися якісні показники – активність на заняттях, участь у Speaking Club, рівень упевненості у спілкуванні та ставлення до цифрових інструментів навчання.

На вхідному етапі більшість курсантів обох груп показали середній рівень володіння англійською мовою (B1) (рис. 3.1). Зокрема, в експериментальній групі до початку експерименту 37,5% курсантів продемонстрували рівень B2, 50% — B1, а решта 12,5% — A2. У контрольній групі показники були подібними: 33,3% — рівень B2, 54,2% — B1, 12,5% — A2. Загальний середній бал у контрольній групі становив 69,4 із 100, тоді як в експериментальній – 70,1, тобто початковий рівень обох груп був приблизно однаковим.

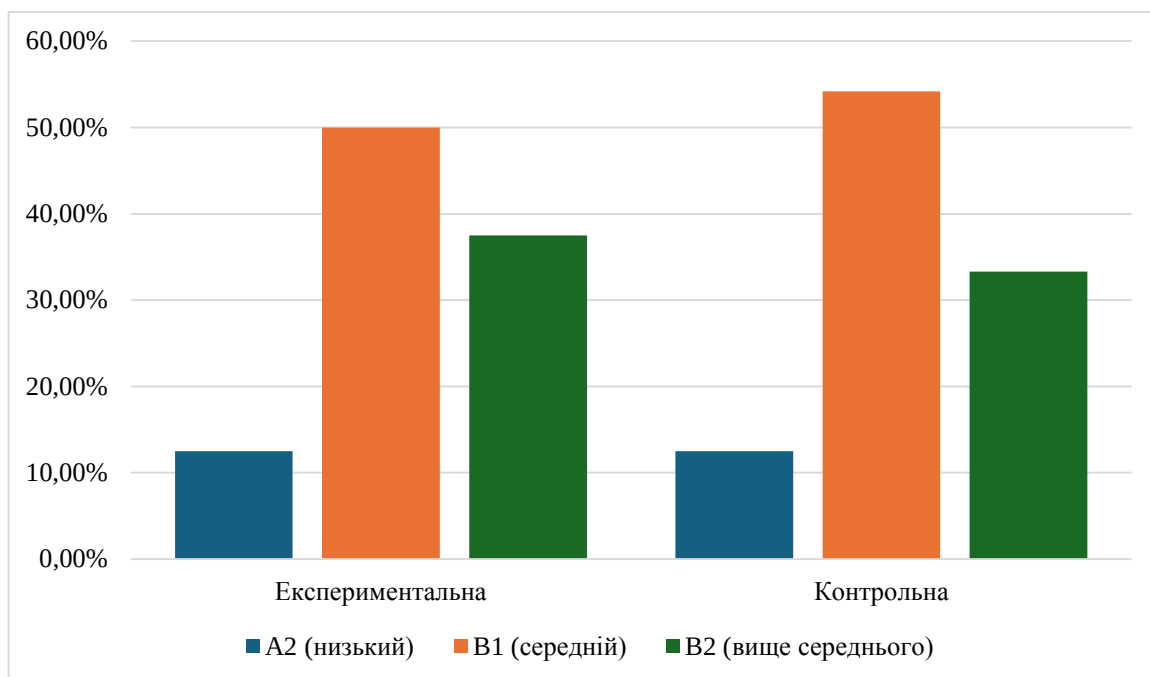

Рис. 3.1. Розподіл рівнів володіння англійською мовою на вхідному етапі, %

Після завершення навчального циклу результати експериментальної групи помітно покращилися (рис. 3.2) Частка курсантів, які досягли рівня B2, зросла з 37,5% до 70,8%, а кількість тих, хто залишився на рівні B1, зменшилася до 25%. Лише 4,2% курсантів продемонстрували рівень нижче середнього (A2). Середній підсумковий бал групи зріс до 82,3, що свідчить про підвищення на понад 12 пунктів у порівнянні з початковим тестуванням.

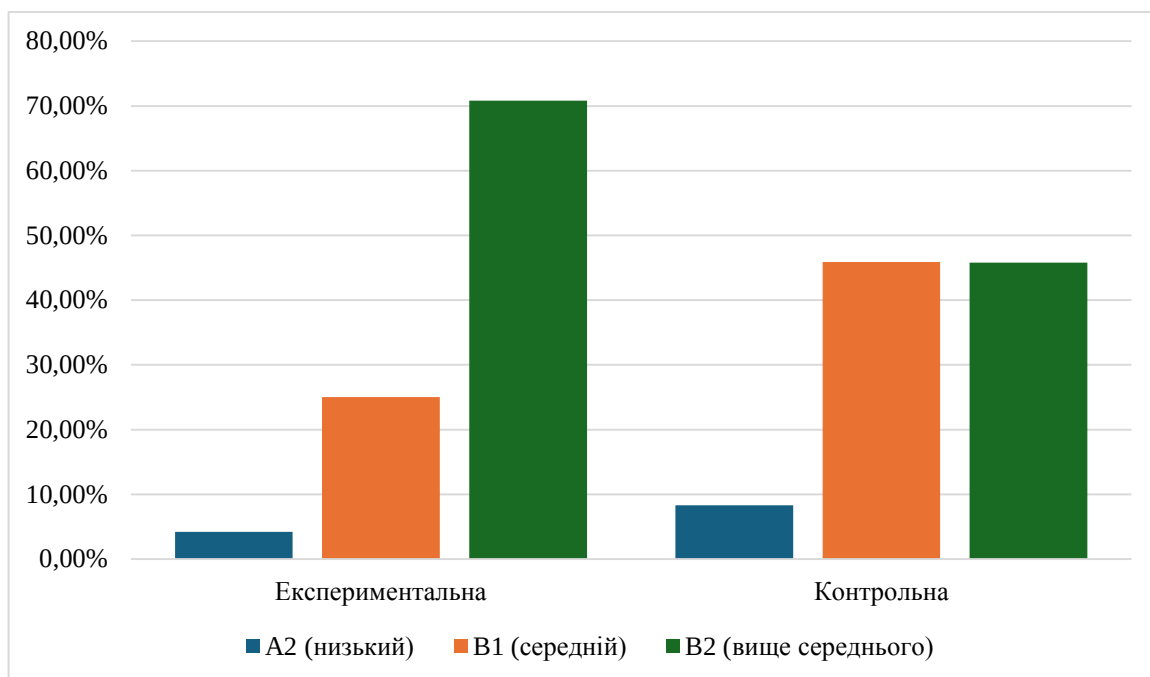

Рис. 3.2. Розподіл рівнів володіння англійською мовою після експерименту, %

У контрольній групі, де навчання здійснювалося за традиційною програмою без активного використання цифрових ресурсів, покращення також спостерігалось, проте менш виражене. Частка курсантів з рівнем B2 зросла лише до 45,8%, а середній бал досяг 75,1, що на 5,7 пунктів вище, ніж на початку (рис. 3.3).

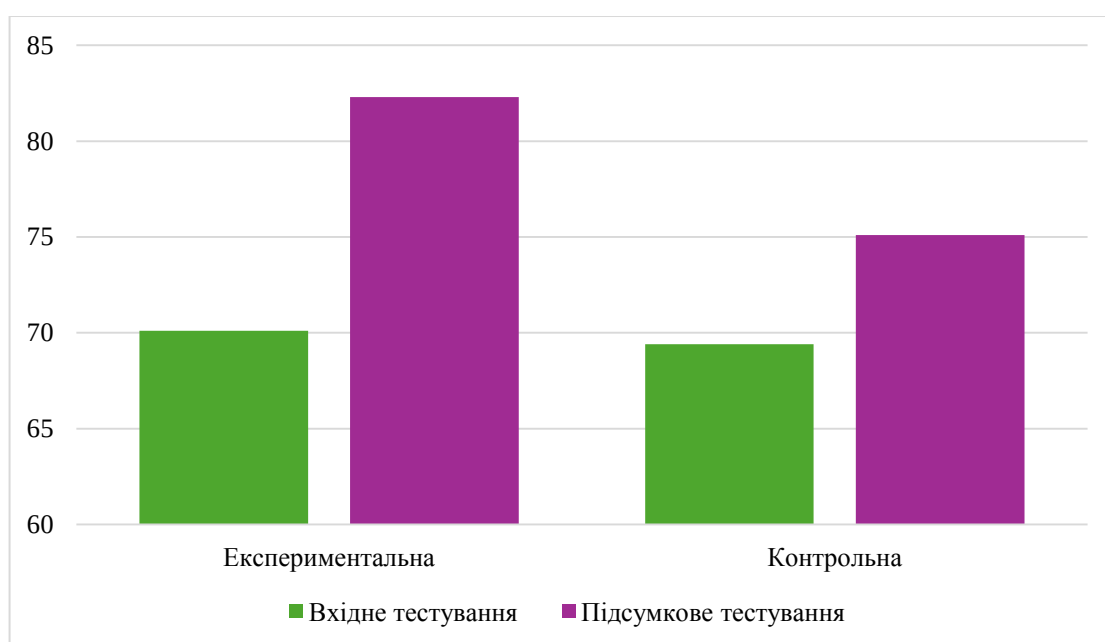

Рис. 3.3. Порівняння середніх балів за тестуваннями

Якісний аналіз результатів показав, що у курсантів експериментальної групи спостерігалися суттєві зрушення у вміннях аудіювання та говоріння. Використання автентичних відеоматеріалів (BBC Learning English, YouGlish) та інтерактивних платформ (Quizlet, Kahoot, LearningApps) сприяло кращому розумінню реальних мовних ситуацій і зменшенню психологічного бар'єру під час усного мовлення. Зокрема, у 79% курсантів експериментальної групи відзначено покращення здатності вести діалог англійською мовою у професійних контекстах (briefings, reports, mission discussions). У контрольній групі аналогічний показник становив лише близько 54%.

Позитивні результати також зафіксовано в аспекті мотивації та навчальної активності. За результатами анкетування, 83% курсантів експериментальної групи відзначили, що інтерактивні інструменти зробили заняття цікавішими, а використання платформ для самопідготовки (особливо Quizlet і Google Classroom) допомогло структурувати процес навчання. У контрольній групі подібний показник склав лише 58%.

Отже, отримані результати педагогічного експерименту підтвердили висунуту гіпотезу про те, що інтеграція онлайн-застосунків та автентичних навчальних матеріалів у процес вивчення англійської мови сприяє підвищенню рівня іншомовної комунікативної компетентності курсантів військового закладу освіти. Проведене порівняльне дослідження показало, що експериментальна методика, заснована на використанні інтерактивних платформ, комунікативно-ситуативних завдань і цифрових інструментів, забезпечила істотні позитивні зрушення у формуванні мовних умінь порівняно з традиційною системою навчання. Кількісні результати тестування засвідчили підвищення середнього балу курсантів експериментальної групи на понад дванадцять пунктів, тоді як у контрольній групі приріст становив лише близько шести пунктів. Збільшення частки курсантів, які досягли рівня володіння англійською мовою B2 за шкалою CEFR, з 37,5 до 70,8 відсотка свідчить про ефективність розробленої системи навчання, що поєднує аудиторну та позааудиторну діяльність.

Якісний аналіз підтвердив, що найбільші зміни відбулися у розвитку навичок аудіювання та усного мовлення, що пояснюється широким застосуванням інтерактивних завдань, Speaking Club, платформ Quizlet, LearningApps, BBC Learning English, а також автентичних відео- та аудіоматеріалів. Курсанти демонстрували більшу впевненість у використанні мови в реальних або змодельованих професійних ситуаціях, охочіше брали участь у дискусіях, обговореннях і рольових вправах. Досягненням також стало підвищення навчальної мотивації: більшість курсантів відзначили, що використання цифрових ресурсів робить процес навчання сучаснішим, динамічнішим і ближчим до реалій їхньої майбутньої професійної діяльності.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі магістерського дослідження було представлено зміст, організацію, етапи та результати педагогічного експерименту, спрямованого на вдосконалення процесу формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів у військовому закладі освіти шляхом інтеграції онлайн-застосунків та автентичних матеріалів у навчальний процес.

Мета експерименту – перевірити ефективність авторської методики, яка поєднує традиційні форми навчання з інноваційними цифровими інструментами та інтерактивними методами, адаптованими до професійних потреб військовослужбовців.

На підготовчому етапі визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформовано вибірку з 48 курсантів II курсу факультету службово-бойової діяльності Київського інституту НГУ. Було створено контрольну та експериментальну групи по 24 особи в кожній, розроблено програму експерименту, навчально-методичне забезпечення, інструменти збору даних (тести, анкети, картки оцінювання, протоколи спостереження) та інструкції для викладачів і курсантів. Проведено вхідне тестування, яке визначило початковий рівень володіння англійською мовою курсантів у межах

рівнів B1–B2 за шкалою CEFR, що дозволило встановити базову рівновагу між групами перед початком формувального етапу.

Формувальний етап передбачав реалізацію авторської методики протягом навчального семестру, під час якого курсанти експериментальної групи навчалися за оновленою моделлю, що включала використання онлайн-платформ (Quizlet, LearningApps, Kahoot, BBC Learning English, YouGlish, Google Classroom), Speaking Club, рольових ігор, кейс-завдань та ситуативних вправ із військової тематики (Medical evacuation, Tactical communication, Peacekeeping mission briefing). У навчальний процес було інтегровано автентичні тексти, відео та аудіо з реальних військових джерел НАТО та Міністерства оборони Великої Британії. Значну увагу приділено розвитку аудіювання, говоріння та навичок міжкультурної взаємодії в межах професійного контексту. Контрольна група навчалася за традиційною програмою, що базувалася переважно на підручниках та репродуктивних вправах.

Під час формувального етапу проводилися як аудиторні, так і позааудиторні заняття. Зокрема, щотижня організовувалися Speaking Clubs із темами «Military Hierarchy», «Emergency Response», «Rules of Engagement», які сприяли розвитку комунікативних навичок у неформальній атмосфері. Курсанти брали участь у практичних міні-тренінгах «Command English Day», де виконували завдання англійською мовою у змодельованих військових ситуаціях. Такі заходи створювали штучне іншомовне середовище і допомагали подолати психологічний бар'єр у спілкуванні.

Для оцінювання результатів застосовувалася система критеріїв і показників:

- рівень сформованості лексико-граматичних навичок;
- ступінь розвитку комунікативної компетентності (усна і письмова продукція, аудіювання, читання);
- навчальну мотивацію, готовність до використання англійської мови у професійних ситуаціях;

– активність, самостійність і динаміку прогресу.

Оцінювання здійснювалося за 100-бальною шкалою та трирівневою градацією (низький, середній, високий рівень), що забезпечувало об'єктивність і порівнюваність результатів.

На контрольно-узагальнювальному етапі було проведено підсумкове тестування, анкетування та спостереження, результати яких показали суттєве покращення показників експериментальної групи порівняно з контрольною. Зокрема, кількість курсантів із рівнем володіння англійською мовою B2 зросла з 37,5% до 70,8%, а середній бал підвищився з 70,1 до 82,3. Для контрольної групи ці показники становили відповідно 33,3% та 45,8% і 69,4 та 75,1. Виявлено також значне зростання мотивації до вивчення англійської мови: 83% курсантів експериментальної групи зазначили, що інтерактивні форми роботи та цифрові платформи зробили навчальний процес більш цікавим, практичним і корисним.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження досягнуто мети роботи – теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність використання онлайн-застосунків у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів військового закладу вищої освіти.

По-перше, було здійснено теоретичний аналіз наукових джерел із проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності. Уточнено сутність цього поняття як інтегрованої характеристики мовної особистості військовослужбовця, що охоплює мовні, мовленнєві, соціокультурні, стратегічні та професійні компоненти. Встановлено, що у військовій освіті іншомовна компетентність має специфічне спрямування – здатність до ефективного іншомовного спілкування в умовах професійних, командних та міжкультурних ситуацій, які виникають у діяльності сучасних офіцерів.

По-друге, досліджено сучасний стан використання цифрових технологій у процесі викладання англійської мови у військових ЗВО. Виявлено, що, попри офіційне декларування цифрової трансформації освіти, реальний рівень інтеграції онлайн-інструментів залишається недостатнім. Викладачі рідко використовують сучасні платформи, а цифрові ресурси обмежуються мультимедійними презентаціями або окремими тестами. Водночас окремі педагоги демонструють позитивний досвід застосування сервісів Quizlet, Kahoot, LearningApps, BBC Learning English, YouGlish для збагачення лексики, розвитку навичок аудіювання та стимулювання мотивації курсантів.

По-третє, визначено та обґрунтовано педагогічні умови результативної інтеграції онлайн-застосунків у навчальний процес військового ЗВО, серед яких:

- орієнтація навчання на комунікативно-діяльнісний підхід;
- створення цифрового навчального середовища, що підтримує взаємодію курсантів і викладача;
- використання автентичних військово-професійних матеріалів;

- залучення інтерактивних форм роботи (Speaking Club, командні завдання, ситуативні кейси);
- поєднання аудиторної, позааудиторної та самостійної діяльності за допомогою цифрових ресурсів.

По-четверте, розроблено модель технології формування іншомовної комунікативної компетентності, яка передбачає використання онлайн-застосунків як ключових засобів навчання. Модель включає цільовий, змістовий, процесуальний і результативний компоненти. Вона поєднує методи ситуативного навчання, рольових ігор, проблемних завдань, інтерактивних опитувань, гейміфікації, а також елементи саморефлексії через чек-листи та тести самооцінювання.

По-п'яте, у ході педагогічного експерименту, проведеного на базі Київського інституту Національної гвардії України, перевірено ефективність авторської методики. У дослідженні взяли участь 48 курсантів II курсу, які були розподілені на контрольну та експериментальну групи. Упродовж навчального циклу експериментальна група навчалася за вдосконаленою програмою з активним використанням онлайн-застосунків. Для контролю ефективності методики застосовано тести (вхідний і підсумковий), анкетування, спостереження та картки оцінювання.

Результати експерименту підтвердили дієвість розробленої методики. Частка курсантів експериментальної групи, які досягли рівня B2 за шкалою CEFR, зросла з 37,5% до 70,8%, тоді як у контрольній групі – лише до 45,8%. Середній бал підвищився з 70,1 до 82,3. Покращення зафіксовано у всіх компонентах комунікативної компетентності: зросли показники аудіювання, говоріння, лексико-граматичної точності та впевненості у спілкуванні. Водночас відзначено зростання навчальної мотивації курсантів, їхньої активності на заняттях і позитивного ставлення до використання цифрових технологій.

Таким чином, гіпотеза дослідження підтвердилася: використання онлайн-застосунків у поєднанні з комунікативно-діяльнісним підходом сприяє

підвищенню рівня іншомовної комунікативної компетентності курсантів, активізує пізнавальну діяльність і створює умови для ефективного самостійного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів: дис канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 248 с.
2. Бабенко В. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури у процесі навчання стилістики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2019. 23 с.
3. Бойко І. Комунікативна компетентність в контексті сучасних освітніх стандартів та наукових досліджень. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2024. № 22. С. 216–230.
4. Боса В. П. Використання імерсивних методів навчання та кейс-методу в професійній підготовці філологів. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2020. № 1 (29). С. 43–47.
5. Велика А. Особливості комунікативної компетентності вчителя англійської мови за умов сьогодення // Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти міжмовної комунікації та формування комунікативної компетентності сучасного фахівця. 2023. С. 77–82.
6. Гавриляк Л.С. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. *Науковий журнал «ЛЮГОС. Мистецтво наукової думки»*. 2019. № 3. С. 70–73.
7. Галацин К., Хом'як А. Інтерактивні технології формування комунікативної культури майбутніх фахівців у процесі вивчення англійської мови: навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 160 с.
8. Галецький С. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2020. 292 с.

9. Голуб Н. Б. Комунікативна компетентність учнів загальноосвітньої середньої школи: структурні компоненти. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Педагогічні науки*. 2011. Вип. 58. С. 220–224.
10. Гончарук В. А., Подлевська Н. В., Живолуп В. І. Професійна комунікативна компетентність у системі фахової підготовки майбутніх філологів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 194. С. 89–94.
11. Гринчишин О. М. Розвиток мотивації оволодіння іноземною мовою в умовах вищого військово-го навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.09. Хмельницький, 2003. 18 с.
12. Добровольська Д., Добровольська Л. Технологія навчання іноземної мови в разі контактних та дистанційних форм роботи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Випуск 31, том 3. С. 139–143.
13. Дубасенюк О. А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2019. 444 с.
14. Іванов Є. О. Контент-аналіз тлумачення іншомовної компетентності в психолого-педагогічній літературі. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2022. № 1(22). С. 34–44.
15. Каніболоцька О. А. Шляхи створення інформаційно-комунікаційних передумов успішного вивчення іноземної мови студентами філологічних спеціальностей. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наук. пр. Київ : Видавничий дім «Гельветика». 2020. № 78. С. 92–95.
16. Калашнік Н. В. Критерії, показники та рівні сформованості міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2014. № 1. С. 62–67.

17. Канюк О. Л. Сучасні підходи до іншомовної освіти майбутніх фахівців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Вип. 1(38). С. 130–133.
18. Київський інститут національної гвардії України. URL: <https://mvs.gov.ua/universities/kiyivskii-institut-nacionalnoyi-gvardiyi-ukrayini> (дата звернення: 13.10.2025).
19. Ковальчук І. В. Комунікативна компетентність як соціально-психологічна характеристика особистості. *Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка»*. 2010. Вип. 15. С. 103–110.
20. Когут І. Методика формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя: дослідно-експериментальна робота. *Молодий вчений*. №7 (22). Ч. 2. 2015. С. 53-56.
21. Комар О. Традиційні та сучасні методи викладання англійської мови в умовах дистанційного навчання. С. 1-3. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/137.pdf> (дата звернення: 11.10.2025).
22. Корніяка О. М. Комунікативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи. *Актуальні проблеми психології*. 2018. Т. 5, Вип. 16. С. 81–92.
23. Кремень В. Г., Биков В. Ю., Ляшенко О. І. та ін. Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи: Наукова доповідь загальним зборам НАПН України «Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи», 18–19 листопада 2022 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (2). С. 1–49.
24. Лагодинський О. С. Англomовна комунікативна компетентність як компонент змісту англomовної підготовки курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. С. 1–13.

- 25.Ліневич К., Шевченко О. Комунікативна компетентність як складова фахової підготовки студентів-медиків. *Грааль науки*. 2023. № 24. С. 535–539.
- 26.Лозинська Л. Ф., Курах Н. П., Депчинська І. А. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. № 1. С. 245–252.
- 27.Малихін О. В., Гриценко І. С. Формування загальнокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей : монографія. Київ : Вид-во ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2015. 492 с.
- 28.Матвіяс О. Сучасні підходи до методики викладання англійської мови у вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2023. Вип. 4. С. 77–85.
- 29.Мартос С. А. Інформаційно-комунікаційні технології у викладанні курсу сучасної української літературної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 39. Т. 2. С. 135–140.
- 30.Медвідь Н. С., Дацьо О. Г. Роль цифрових технологій у формуванні комунікативної компетентності майбутніх філологів. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 69, Т. 1. С. 251–256.
- 31.Мукан Н., Горохівська Т., Ієвлєв О. та ін. Іншомовна комунікативна компетентність: поняттєво-категорійний дискурс. *Академічні візії*. 2023. Вип. 15. С. 1–12.
- 32.Офіційний сайт Київського інституту Національної гвардії України. URL: <https://kingu.edu.ua/> (дата звернення: 13.10.2025).
- 33.Пашук Ю. М., Каменцев Д. С., Пасічник С. М., Сергієнко Т. М. Щодо проблем навчання англійської мови курсантів вищих військових навчальних закладів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 78. С. 173–177.

- 34.Полікарпова Ю.О. Сучасні тенденції у викладанні англійської мови в Україні. *Народна освіта: Електронне наукове фахове видання*. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4870 (дата звернення: 11.10.2025).
- 35.Ребрій І. М. Сучасні методи навчання англійської мови для військових потреб. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2018. Вип. 1(55). С. 180–183.
- 36.Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Заклад вищої освіти Київський інститут Національної Гвардії України. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/university/6468/> (дата звернення: 13.10.2025).
- 37.Решитько А. Д. Сучасні підходи до викладання англійської мови: інтерактивність та інновації. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 79, Т. 2. С. 59–62.
- 38.Романюк В. Л. Інтерактивні методи навчання як чинник формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців Національної гвардії України. *Сімдесяті економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки*. Львів, 2022. С. 88–92.
- 39.Романюк В., Квась М. Мотивація у формуванні іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. 2024. № 2. С. 70–78.
- 40.Собора А. І., Третьак Н. М., Олійник Н. О. Виклики сьогодення щодо вдосконалення процесу мовної підготовки у Збройних Силах України. *Scientific works of State Scientific Research Institute of AME TC*. 2023. Вип. 2(16). С. 70–74.
- 41.Супрунчук Ю. О. Формування мовленнєвої компетентності курсантів у процесі самостійної підготовки: категоріально-понятійний аналіз. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 71, Т. 1. С. 176–180.

- 42.Тюріна В., Козяр М., Маланюк Н. Комунікативна компетентність як фактор формування у майбутніх працівників сектору безпеки й оборони України готовності до професійної діяльності. *Педагогічний дискурс*. 2024. Вип. 35. С. 62–68.
- 43.Харковський Є. М. Організація іншомовної освіти в Україні: стан проблеми та шляхи вирішення. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. № 11. С. 421–426.
- 44.Чернюк А. Інтерактивні стратегії формування комунікативної компетентності студентів філологічних спеціальностей засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Education Innovation Practice*. 2024. Vol. 12, № 8. С. 96–101.
- 45.Чиханцова О. А. Іншомовна комунікативна компетентність як фактор розвитку особистості. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. Том VI, Психологія обдарованості. 2019. Вип. 16. С. 279–286.
- 46.Шеверун Н. В. Форми, методи, педагогічні технології навчання іноземних мов студентів технічних університетів: досвід Польщі. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 1 (79). С. 143–149.
- 47.Шестель О. Г., Старинець О. А. Формування комунікативних навичок у здобувачів вищої освіти сфери послуг і харчування під час вивчення іноземних мов: використання технологій дистанційного навчання. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. 2025. № 1 (15). С. 41–44.
- 48.Щерба О. В., Желіско В. Ю. Інтенсивний метод вивчення іноземної мови у вищих військових навчальних закладах України: міф чи реальність? *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: науковий журнал. Серія “Філологія”*. 2013. Вип. 60. С. 326–328.
- 49.Щербан Т. Д. Компетентність – якісна характеристика спілкування // *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. пр. Ін-ту

психології ім. Г. С. Костюка, АПН України / за ред. С. Д. Максименко. Київ : Гнозис, 2002. Т. 4. С. 327–332.

- 50.Яковенко Н. В. Формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18, Т. 3. С. 107–110.
- 51.Burns M. Creating online communities of practice. *Journal of Staff Development*. 2010. Vol. 3, № 1. P. 18–23.
- 52.Fisher R., Tran Q., Verezub E. Teaching English as a Foreign Language in Higher Education using flipped learning/flipped classrooms: a literature review. *Innovation in Language Learning and Teaching*. 2024. P. 1-20.
- 53.Fulton K., Burns M., Goldenberg L. Teachers learning in networked communities: The TLINC strategy. *Phi Delta Kappan*. 2005. Vol. 87, № 4. P. 298–305.
- 54.Grammarly. URL: <https://www.grammarly.com/> (дата звернення: 11.10.2025)
- 55.Herrington A., Herrington J., Kervin L., Ferry B. The design of an online community of practice for beginning teachers. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*. 2015. Vol. 6, № 1. P. 120–132.
- 56.Padlet. URL: <https://padlet.com/> (дата звернення: 11.10.2025)
- 57.Quizlet. URL: <https://quizlet.com/> (дата звернення: 11.10.2025)
- 58.Skype. URL: <https://www.skype.com/en/> (дата звернення: 11.10.2025)
- 59.Storybird. URL: <https://storybird.com/> (дата звернення: 11.10.2025)
- 60.VoiceThread. URL: <https://voicethread.com/> (дата звернення: 11.10.2025)
- 61.Zoom. URL: <https://www.zoom.com/> (дата звернення: 11.10.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Вхідне тестування (констатувальний етап)

Завдання: Put the verbs in brackets into the Past Simple, Past Continuous, or Past Perfect tense.

1. The patrol _____ (to move) through the forest when it _____ (to come) under fire.
2. By the time the helicopter _____ (to arrive), the evacuation team _____ (to complete) their task.
3. Captain Brown _____ (to check) the communication line while the soldiers _____ (to prepare) the vehicles.
4. The commander said that he _____ (never / see) such discipline before.
5. The unit _____ (to finish) the mission successfully before the storm _____ (to start).
6. Who _____ (you / talk) with on the radio when the signal was lost?

Section II: Synonyms (Military Use)

Завдання: Choose the best variant of answer.

1. The platoon _____ the target through binoculars.
A. saw B. looked C. watched D. noticed
2. The sentry _____ suspicious movement near the checkpoint.
A. noticed B. saw C. watched D. looked
3. The soldier was assigned to _____ the main gate.
A. see B. watch C. notice D. look
4. The operation was first _____ by the press during the briefing.
A. watched B. saw C. noticed D. looked
5. I _____ my commander every morning during formation.
A. notice B. watch C. see D. look
6. Did you _____ the enemy's position on the map?
A. watch B. see C. notice D. look
7. The officer was standing near the tent and _____ the soldiers train.
A. looking B. noticing C. watching D. seeing

Додаток Б**Підсумкове тестування (контрольно-узагальнювальний етап)****Part 1: Vocabulary and Grammar**

Choose the correct option (A, B, C, or D).

1. The squad was ordered to _____ the enemy's position.
A. attack B. defend C. observe D. retreat
2. Soldiers must always carry _____ during field training.
A. arms B. uniform C. ammunition D. gear
3. The commander _____ the operation details before deployment.
A. explained B. had explained C. was explaining D. explains
4. When the alarm _____, the unit was already at the base.
A. rang B. was ringing C. had rung D. ringed
5. By the time the helicopter _____, all casualties _____.
A. landed / were evacuated B. had landed / were evacuating C. landed / had been evacuated D. had landed / had evacuated

Part 2: Reading Comprehension

Read the passage and choose the correct answer.

During a peacekeeping mission, Ukrainian officers worked together with NATO instructors. They coordinated patrols, conducted safety checks, and supported humanitarian aid convoys in the conflict area.

1. What was one of the main tasks of the officers?
A. To conduct safety checks
B. To train pilots
C. To transport ammunition
D. To organize cultural events
2. Who did they cooperate with?
A. Local civilians
B. NATO instructors
C. Border police
D. Journalists

Part 3: Speaking (Situational Task)

Instruction: Role-play the following situation:

You are a platoon leader giving a short briefing before a patrol. Describe: the route, key safety rules, and emergency plan.

Part 4: Writing (Briefing Note / Report)

Instruction: Write a short report (60–80 words) on the topic:

“Results of the communication training during field exercises.”
Include: aim - activities - outcomes.

Додаток В

**Анкета для виявлення мотиваційних і психологічних аспектів навчання
англійської мови за професійним спрямуванням**

№	Питання	Варіанти відповіді
Блок 1. Ставлення до предмета «Англійська мова за професійним спрямуванням»		
1	Як ви оцінюєте своє ставлення до вивчення англійської мови?	☐ Дуже позитивно ☐ Скоріше позитивно ☐ Байдуже ☐ Скоріше негативно ☐ Негативно
2	Наскільки, на вашу думку, англійська мова є важливою для майбутньої військової служби?	☐ Дуже важлива ☐ Важлива ☐ Частково важлива ☐ Неважлива
3	Що найбільше мотивує вас вивчати англійську мову?	☐ Професійна необхідність ☐ Спілкування з іноземцями ☐ Успішне складання іспитів ☐ Особистий розвиток ☐ Інше (вказати) _____
Блок 2. Самостійне використання цифрових ресурсів		
4	Як часто ви користуєтесь онлайн-платформами для вивчення англійської мови (Quizlet, Kahoot, BBC Learning English тощо)?	☐ Щодня ☐ 2–3 рази на тиждень ☐ Раз на тиждень ☐ Рідше ☐ Не використовую
5	Які ресурси ви використовуєте найчастіше?	☐ Quizlet ☐ Kahoot ☐ BBC Learning English ☐ YouGlish ☐ LearningApps ☐ Інше _____
6	Що мотивує вас користуватись цими ресурсами?	☐ Зручність ☐ Інтерактивність ☐ Доступ до автентичних матеріалів ☐ Рекомендація викладача ☐ Інше _____
Блок 3. Самооцінка мовних труднощів		
7	Який аспект вивчення англійської мови викликає у вас найбільші труднощі?	☐ Граматика ☐ Словниковий запас ☐ Говоріння ☐ Аудіювання ☐ Письмо ☐ Читання
8	Як ви оцінюєте свій рівень володіння англійською мовою (за шкалою CEFR)?	☐ A2 ☐ B1 ☐ B2 ☐ C1

		☐ Важко визначити
9	Які чинники, на вашу думку, найбільше заважають вашому прогресу?	☐ Нестача часу ☐ Брак практики ☐ Низька мотивація ☐ Складність матеріалу ☐ Інше _____
Блок 4. Ставлення до інтерактивних форм навчання		
10	Наскільки вам цікаві інтерактивні види роботи (Speaking Club, дебати, командні вправи)?	☐ Дуже цікаві ☐ Скоріше цікаві ☐ Байдуже ☐ Нецікаві
11	Які форми роботи ви вважаєте найбільш ефективними для розвитку мовлення?	☐ Speaking Club ☐ Рольові ігри ☐ Дискусії ☐ Проєктні завдання ☐ Онлайн-тести
12	Чи сприяють інтерактивні заняття підвищенню вашої мотивації до навчання?	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні ☐ Важко відповісти
Блок 5. Рівень задоволеності навчанням і самооцінка прогресу		
13	Наскільки ви задоволені організацією занять з англійської мови у вашому ЗВО?	☐ Повністю задоволений ☐ Скоріше задоволений ☐ Частково ☐ Незадоволений
14	Як ви оцінюєте свій прогрес у вивченні англійської мови за останній семестр?	☐ Значний ☐ Помітний ☐ Незначний ☐ Відсутній
15	Що, на вашу думку, могло б покращити ваші результати?	☐ Більше практики спілкування ☐ Використання онлайн-застосунків ☐ Робота з автентичними матеріалами ☐ Підтримка викладача ☐ Інше _____